

Arbejdsministeren (Johan Philipssen):

Jeg kan ikke foreløbig gå videre, end jeg lovede for et øjeblik siden. Jeg er nødt til at have det svar fra dem, der har kigget på de praktiske, forskningsmæssige og økonomiske problemer, der er forbundet med en afgrænsning og gennemførelse af en sådan undersøgelse. Når vi har det svar, må vi tage stilling til, hvad der så eventuelt skal ske.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Formanden:

Det sidste spørgsmål er stillet til udenrigsministeren af hr. Ninn-Hansen. Da udenrigsministeren først kan være til stede senere, skal jeg rent undtagelsesvis afbryde spørgetiden, idet det er min hensigt at genoptage den efter behandlingen af de næste to sager.

Man gik derefter til dagsordenens punkt 6, som var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om mægling i arbejdsstridigheder. (Begrænsning af adgangen til at udsætte arbejdsstandsninger, ændring af afstemningsreglerne og ophævelse af sammenkædningsbestemmelserne m. v. [af Aage Frandsen m. fl.]

(Lovforslag nr. 23. Fremsat 11/10 74).

Formanden:

Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ophævelse af lov om mægling i arbejdsstridigheder [af Freddy Madsen m. fl.]

(Lovforslag nr. 42. Fremsat 17/10 74).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Arbejdsministeren (Johan Philipssen):

Det lovforslag om ændring af lov om mægling i arbejdsstridigheder, som SF her har fremsat, er enslydende med det forslag, som SF fremsatte i folketinget den 13. december 1972. Jeg skal derfor ikke komme ind på forslaget enkelte bestemmelser.

SF har senest bragt spørgsmålet om for-

ligsmandsloven frem her i tinget den 15. maj 1974, da SF fremsatte forslag til folketingsbeslutning om, at det den 1. juni 1971 nedsatte udvalg om revision af lov om mægling i arbejdsstridigheder skulle afslutte sit arbejde senest 1. september 1974. Dette forslag vandt ikke tilslutning, idet et flertal her i tinget var enig med mig i, at udvalget om revision af lov om mægling i arbejdsstridigheder bør have lejlighed til at afslutte sit arbejde i den takt og på den måde, som der i udvalget kan opnås enighed om. Jeg finder, det er af afgørende betydning, at vi får en lovgivning på dette område, som kan holde i flere år fremover, og dette tror jeg næppe man vil opnå, såfremt man vedtager en lov hen over hovedet på et udvalg, hvori arbejdsmarkedets parter er repræsenteret, og hvori man nu gennem nogen tid har drøftet disse væsentlige spørgsmål.

Ved forhandlingerne i maj måned gjorde jeg rede for arbejdet i udvalget. Jeg skal derfor kun kort erindre om, at de for udvalget mest betydningsfulde spørgsmål, sammenkædningsreglerne, forligsinstitutionens mulighed for at udsætte varslede konflikter og afstemningsreglerne, behandles i et underudvalg bestående af repræsentanter for hovedorganisationerne, og at organisationernes repræsentanter i udvalget allerede dengang gav udtryk for, at man ikke fandt det muligt at tilvejebringe grundlag for en ændring af forligsmandsloven inden næste overenskomstforhandling, altså den, som nu har været under forberedelse i underorganisationerne igennem nogen tid.

Udvalgets formand har nu bekræftet, at det ikke kan siges, hvornår arbejdet i underudvalget vil være tilendebragt. Jeg er i øvrigt bekendt med, at hovedorganisationerne den 27. september 1974 har truffet aftale om retningslinjerne for overenskomstforhandlingerne 1974-75 for de under Dansk Arbejdsgiverforening og LO i Danmark stående organisationer, en aftale, som naturligt må være indgået under hensyntagen til gældende regler og forudsætninger for dette område. Jeg finder det derfor uantageligt, at man på nuværende tidspunkt, hvor overenskomstsituationen faktisk er indledt, skulle gøre indgreb i gældende procedureregler med nye lovbestemmelser.

Såfremt eventuelle ændringer i lov om mægling i arbejdsstridigheder på den anden

[Arbejdsministeren.]

side først forudsættes at skulle have virkning fra overenskomstforhandlingernes afslutning, finder jeg, at vi bør give arbejdsmarkedets organisationer tilstrækkelige muligheder for og tid til de nødvendige overvejelser og forhandlinger, således at vi kan få gennemført nye mæglingsregler på forsvarlig vis.

Hvad jeg her har sagt, gælder naturligvis også og ikke i mindre grad det af det kommunistiske parti fremsatte forslag om ophævelse af forligsmandsloven.

Erling Dinesen (S):

Jeg vil gerne have lov til allerførst at understrege, at jeg mener, at loven om mægling i arbejdsstridigheder eller forligsmandsloven, som den normalt kaldes, er en meget vigtig lovgivning på arbejdsmarkedet. Jeg mener, det må være af vital interesse både for arbejdsmarkedets parter og for samfundet, at der gøres en aktiv indsats for at begrænse eller forhindre omfattende konflikter på arbejdsmarkedet.

Det er klart, at den frie forhandlingsret er noget helt afgørende både for fagbevægelsen og for socialdemokratiet, men det forhindrer ikke, at alvorlige forsøg på mægling foretages, når konflikter — og det kan være meget omfattende konflikter — truer. Jeg mener også, det er i lønmodtagernes interesse, at man gør forsøg på at begrænse sådanne konflikter.

Det vigtigste må efter min opfattelse være, at der opnås et forhandlingsresultat, som begge parter kan acceptere, og det er jo meget ofte sket netop i kraft af forligsinstitutionens medvirken, og forhåbentlig — lad mig føje den bemærkning til — sker det inden så forfærdelig længe igen.

Når dette er sagt, vil jeg gerne føje til, at det er åbenbart noget ganske andet, kommunisterne tilstræber. De foreslår, at forligsmandsloven ophæves. Det mener jeg er et helt ansvarsløst forslag, som kan få særdeles skadelige konsekvenser også for den tilstundende overenskomstsituation.

Kommunisterne giver den begrundelse for ophævelse af loven, at det i stedet bør overlades til arbejdsmarkedets parter at fastsætte de nærmere regler for mægling i konflikt og afstemning om det opnåede resultat. Jeg må indrømme, at da jeg læste det,

måtte jeg spørge mig selv, om kommunisterne overhovedet ikke aner noget om, hvordan den nugældende forligsmandslov er blevet til. Man burde i alle tilfælde vide, at den lovgivning, vi har, netop bygger på forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter og det resultat, som kom ud af disse forhandlinger. Det er ingen hemmelighed, det er almindelig kendt, at både LO og Dansk Arbejdsgiverforening ønsker ændringer i denne lovgivning, og at der forhandles herom, men disse problemer har jo haft nøje forbindelse med forhandlingerne om en ny hovedaftale, som der nu er opnået enighed om mellem hovedorganisationerne. Revisionen af forligsmandsloven har også forbindelse med spørgsmålet om nye forhandlingsregler, som man til gengæld ikke er blevet enig om, men man har aftalt en køreplan for de kommende forhandlinger, som formentlig dækker det behov, der er i denne sammenhæng.

Hermed er jeg så nået til SFs forslag, som er en genfremsættelse af et forslag, vi tidligere har behandlet her i folketinget. Jeg kan for så vidt dele SFs beklagelse af, at udvalgsarbejdet om en revision af forligsmandsloven ikke er afsluttet, men det hører jo bl. a. sammen med, som jeg har nævnt, at forhandlingerne om hovedaftale og nye forhandlingsregler har spillet en vigtig rolle i denne forbindelse.

Så siger man i begrundelsen for forslaget fra SFs side, at det igangværende udvalgsarbejde ikke kan betyde, at folketinget ikke kan tage stilling til det foreliggende lovforslag, og heri må man naturligvis principielt give SF ret, men jeg vil dog advare imod, at vi her ligesom forsøger at spille bedreviddende og dermed presser en lovgivning ned over hovedet på arbejdsmarkedets parter, en lovgivning — og det vil jeg gerne understrege — som de altid selv og efter mine begreber helt naturligt har haft den afgørende indflydelse på.

Jeg mener derfor, at det, vi bør gøre, er at henstille til arbejdsministeren, at han søger dette udvalgsarbejde fremskyndet og afsluttet så hurtigt som muligt, og at vi så i øvrigt afventer resultatet af de forhandlinger, som foregår i det udvalg, som de organisationer, der er direkte berørt af disse problemer, selv har ønsket nedsat for at få kulegravet alle disse spørgsmål.

Glensgård (FP):

Vi står her over for at skulle behandle to lovforslag fremsat af henholdsvis SF og kommunisterne, forslag, som åbenbart er en tilbagevendende begivenhed hvert år eller måske kun hvert andet.

Lovforslagene, som de er fremsat i denne omgang af de to partier, som påberåber sig, at de er de nærmeste til at tale den danske arbejders sag, er jo fremsat, fordi vi står over for en overenskomstsituation, hvor måske særlig kommunisterne har interesse i at have mulighed for at sætte strejker i gang, selv om forligsmanden har en mulighed for at mægle.

Fremskridtspartiet ønsker ikke at forvise de muligheder fra loven, der ligger i forligsmandens ret til at udsætte en arbejdsstandsning indtil 2 uger, lige så lidt som vi ønsker at indskrænke de i § 5 nævnte forhold.

Fremskridtspartiet taler også i denne sag den danske arbejders sag, idet en arbejdsstandsning, som er af vidtrækkende samfundsmæssig betydning, ikke nødvendigvis behøver at være livsvigtig. Hvordan ville det ikke gå, hvis f. eks. hele den kollektive trafik kom ud i en arbejdsstandsning? Her vil fru Hanne Reintoft jo nok gentage sine bemærkninger som angivet i Folketingstidende 1970-71, sp. 867, jeg citerer:

„Lovens bestemmelser om udsættelse af varslede strejker er klart i arbejdsgivernes favør. De danske love og regler for strejke er i virkeligheden et strejkeforbud!“

Fremskridtspartiet mener ikke, der overhovedet vil være nogen muligheder for forligsmanden, såfremt § 3, stk. 3, bliver ændret i retning af at fratage forligsmanden retten til at udsætte en arbejdsstandsning. Med en ændring i den retning vil forligsmandsinstitutionen være uden reel betydning, men det er jo nok også det, SF og kommunisterne vil. Fremskridtspartiet så derfor helst, at de to partier ville acceptere, at forligsmandens muligheder ikke bør indskrænkes. Vi vil ikke love de to partier nogen særlig velvillig behandling i udvalget.

Jens Peter Jensen (V):

Jeg kan som venstres ordfører i et og alt tilslutte mig de udtalelser, der blev fremsat af den højtærede arbejdsminister.

Derudover skal jeg kun gøre den tilføjelse, at jeg finder det udokumenteret, når det i bemærkningerne til lovforslaget fra SF hedder, at udsættelse af konflikter har været ensidigt til arbejdsgivernes fordel. Det foreligger der ikke bevis for.

Dernæst vil jeg sige, at lovgivningen efter min opfattelse ikke udgør en begrænsning af parternes frie forhandlingsret, men i højere grad kan karakteriseres som en beskyttelse af forhandlingsfriheden.

Endelig vil jeg sige, at arbejdsmarkedets organisationer med stor forstand har forstået at opstille færdselsregler for forhandlinger om løn- og arbejdsvilkår, hvor hovedformålet er forhandlingsresultater og ikke konflikt. Retten til konflikt er der, men den skal administreres med beherskelse.

Der er enkeltheder i SFs forslag, som det kunne være interessant at gå ind i en drøftelse af, men det er jo netop de sager — fortløshed om mæglingforslaget, afstemningsregler osv. — der arbejdes med i det udvalg, som endnu ikke har afsluttet sit arbejde, og jeg synes, det er urimeligt at forstyrre det arbejde.

Jeg kan altså for begge lovforslags vedkommende sige, at venstre kan ikke medvirke til deres fremme.

Erik Hansen (RV):

Jeg skal sige om de to lovforslag, hvoraf det ene fra SF jo er et forslag, som vi har drøftet før her i det høje ting, at vi nok må konstatere, at der her i tinget ligesom er en forskel på den måde, vi betragter organerne på arbejdsmarkedet på, behovet for at have et organ, der kan træde til, når arbejdsmarkedets parter er kørt fast.

Må jeg i øvrigt sige, at forslagsstillerne fra SF nævner, at det udvalgsarbejde, som ministeren og andre ordførere har været inde på, ikke er afsluttet. Og jeg kan da være

[Erik Hansen.]

enig med forslagsstillerne i, at det naturligvis ikke forhindrer folketinget i at tage et initiativ i sagen. Men et andet spørgsmål er så, om det er klogt på nuværende tidspunkt, hvor udvalgsarbejdet ikke er tilendebragt, at gribe ind i sagen.

Kigger vi på denne lovgivning, ser vi, at det jo er sædvanen, at netop en lovgivning på dette område er i nøje overensstemmelse med arbejdsmarkedets parter. En ændring nu vil ikke være i overensstemmelse med arbejdsmarkedets parter.

Må jeg sige en anden ting, og det er, at det har været et gennemgående træk gennem snese af år, at samarbejdet mellem hovedorganisationerne finder sted inden for rammerne af et reguleret aftalesystem, som de selv har skabt det oprindelige fundament for. Jeg tænker her på septemberforliget af 1899 og den senere hovedaftale af 1960. At ændre disse regler uden tilskyndelse fra arbejdsmarkedets parter vil ikke efter det radikale venstres opfattelse gavne nogen part.

Jeg skal ikke her gå i enkeltheder med de fem punkter, som SF-forslaget rummer. Et enkelt af dem er i øvrigt nylig ændret, de andre har vi diskuteret så ofte, at det er svært at sige noget nyt om disse ting. Men jeg vil dog gerne have lov til at sige, at det radikale venstre altid har søgt at styrke de organer, der har søgt andre veje end den destruktive og ødelæggende arbejdskamp. Jeg vil også gerne have lov til at fremføre, at det ikke alene er de to parter i en arbejdskamp, det rammer; ofte rammer det den tredje part tungest.

Det radikale venstre kan ikke medvirke til at fremme de lovforslag, som her er fremsat.

Adam Møller (KF):

Man kan ikke påstå, at socialistisk folkeparti, der har fremsat det ene af de to foreliggende lovforslag, har nogen særlig heldig hånd med hensyn til tidspunktet, man fremsætter dette forslag på, i hvert fald ikke, hvis det er hensigten, at der skal nås et sagligt resultat med fremsættelsen af lovforslaget. Derimod kan det måske nok være heldigt, set fra det synspunkt, at man gerne vil have en vis uro på arbejdsmarkedet op til overenskomstforhandlingerne, at drage også disse spørgsmål ind i debatten.

Jeg kan som andre ordførere meget vel beklage, at prioriteringen af andre sager, som har haft meget stor vigtighed, har bevirket, at det nedsatte udvalg ikke endnu har kunnet tage stilling til de problemer, som strid i arbejdsmarkedets anliggender kan medføre, men vi må huske på, at der i dette udvalg er repræsenteret arbejdsmarkedets parter, og at det er disse arbejdsmarkedets parter, der endnu ikke er nået frem til en udtalelse om, hvilken lovgivning de ønsker på det pågældende område.

Vi er fra konservativ side fuldt ud klar over, som det også er fremhævet, at der er andre end arbejdsmarkedets parter, der udsættes for alvorlige belastninger, hvis uenighed på arbejdsmarkedet fører til konflikter og arbejdsstandsninger. Der er også en tredje part. Men selv om dette er tilfældet, må man vel nok sige, at det er helt urimeligt — man kunne næsten sige uanstændigt — hvis folketinget ville begynde at lovgive, før arbejdsmarkedets egne parter har fundet frem til, hvad de ønsker med den pågældende lovgivning. Derfor vil vi fra konservativ side afvente det resultat, der kommer af udvalgets arbejde. Jeg vil gerne slutte mig til de opfordringer, der har været til ministeren — og vi kan vel også give opfordringerne direkte til udvalget her fra folketingets talerstol — om, at man når frem til et resultat, så snart den nuværende overenskomstsituation er afsluttet, således at man i en rolig periode kan komme til at lovgive om det spørgsmål, der er i den pågældende lovgivning.

Jeg vil da ikke afvise, at der bør ske en ajourføring af visse bestemmelser. Det er da også muligt, at der må indføres nogle ændringer. Jeg tror, der både på arbejdsgiver-side og arbejdstagerside kan være ønske om noget sådant, men det er altså for tidligt endnu at lovgive på dette område.

Med hensyn til de konkrete ting, som fremhæves i slutningen af fremsættelsen fra socialistisk folkeparti, må jeg også sige, at jeg altså ingen anledning finder til på nuværende tidspunkt at gå ind i en realitetsdrøftelse af dem, men jeg vil dog gerne gøre den bemærkning, at jeg tror i øvrigt, at det konservative folkeparti og socialistisk folkeparti ville se ret forskelligt på løsningen af de fem problemer, der dér optrækkes. Vores sigte er så vidt muligt at undgå arbejdsstandsninger

[Adam Møller.]

i forbindelse med de uenigheder, der kan være på arbejdsmarkedet. Det er vores opfattelse, at arbejdsstandsninger er en umoderne og uhensigtsmæssig måde at løse uenighederne på. Akkurat lige så uhensigtsmæssigt og ødelæggende som det i og for sig kan være at prøve på at løse konflikter mellem stater ved krig, lige så uhensigtsmæssigt er det at standse arbejdet i større eller mindre dele af det danske samfund til skade for os alle, også for parterne. Derfor tror jeg altså, at det konservative folkepartis og socialistisk folkepartis sigte er lidt forskelligt.

Med hensyn til det kommunistiske lovforslag skal jeg blot gøre den bemærkning, at det er da i hvert fald konsekvent, når det simpelt hen vil afskaffe hele loven om mægling i arbejdsstridigheder, men det vil også fremgå af de bemærkninger, jeg allerede har fremsat, at vi ikke deler dette synspunkt, og at vi derfor også må afvise at medvirke til gennemførelsen af det kommunistiske forslag.

Iversen (CD):

Dette er jo en gammel kending fra socialistisk folkeparti. Der har været fremsat lignende lovforslag og senest forslag til folketingsbeslutning, men da det udvalg, der er nedsat netop med henblik på behandling af forslag til ny lov om mægling i arbejdsstridigheder, er sammensat af bl. a. arbejdsmarkedets parter, kan jeg egentlig ikke se, at der er nogen rimelighed i, at man skal trække enkelte problemer ud for at lave en særskilt lovgivning for dette enkelte område.

Jeg synes, der er noget principielt forkert i, at man ikke venter, til udvalget er færdigt. Man må egentlig gå ud fra, at udvalgets medlemmer har de samme interesser, det er jo dem, det drejer sig om, men jeg skal gerne tilslutte mig de opfordringer fra tidligere ordførere, der har været, om at dette udvalg får afsluttet sit arbejde så hurtigt som muligt. Hvis man begynder at gribe ind i det dér fra folketingets side, er jeg bange for, at man opnår, at vi netop bliver beskyldt for, at vi lovgiver hen over hovedet på de mennesker, det drejer sig om, som altså repræsenterer arbejdsmarkedets parter. Lad dem komme med indstillingen, så behandler vi det her. Hvis det haster så

meget, havde vi måske hørt fra udvalget, men jeg skal som sagt gerne tilslutte mig opfordringen om, at vi får noget at vide fra udvalget. Centrum-demokraterne kan altså ikke medvirke til socialistisk folkepartis lovforslag.

Kommunisternes lovforslag er jo enkelt og ligetil: man vil afskaffe det hele. Det kan man egentlig forstå hvad er. Men jeg vil egentlig betegne det som nærmest ansvarsløst, fordi så vil det hele jo flyde. Det kan vi ganske klart sige nej til. Jeg ved ikke, om det, man vil opnå med det, netop er, at det hele vil flyde. Det er måske hensigten, men det er altså ikke noget, vi kan tilslutte os.

Ordføreren for forslagsstillerne [vedr. lovforslag nr. 23] (*Aage Frandsen*) (SF):

Det er naturligvis ikke med stor overraskelse, vi konstaterer, at de ordførere, som vi har hørt indtil nu, er negative over for lovforslaget. Det er rigtigt, at forslaget har været fremsat før, og at en række af partierne har haft mulighed for at tage stilling og har udtalt sig om forslaget på en negativ måde tidligere. Så er der altså nogle ordførere, som ikke har haft mulighed for at tage stilling før, nemlig de partier, som ikke var repræsenteret i folketinget før sidste valg, og derfor må det være naturligt, at man rejser sagen igen, også for ligesom at vurdere, om mulighederne er blevet forbedret, både hos de partier, der har været i tinget hele tiden, og hos de partier, som er kommet til. Vi må altså konstatere, at det ikke er tilfældet.

Det, vi så hører fra næsten alle ordførerne, også fra ministeren, er altså, at man ikke skal give sig til at lovgive på dette område, før udvalget er færdigt med at arbejde. Det var netop for at foregribe dette, at vi i maj måned i år fremsatte et forslag til folketingsbeslutning om, at udvalget skulle fremskynde sit arbejde, sådan at udvalget kunne være færdigt til den 1. september i år, og sådan at vi kunne få et lovgivningsgrundlag, eventuelt med udgangspunkt i det udvalg, som sad. Det fik vi ikke tilslutning til dengang, og derfor må vi også se i øjnene, at udvalget fortsat vil sidde. Hvor meget det laver, tør jeg ikke udtale mig om. I hvert tilfælde må vi konstatere nu, at udvalget har siddet i snart 3½ år. Udvalget blev nedsat i juni 1971, og nu må vi altså se i øjnene,

[Aage Frandsen.]

at udvalget også skal sidde over denne overenskomstforhandling. Vi må så spørge, hvor længe vi i grunden skal vente på dette udvalgs arbejde, og hvor længe vi skal vente på, at folketinget må tage stilling til spørgsmålet, fordi det, der hele tiden går igen, jo er, at vi ikke kan tage stilling i folketinget, vi kan ikke gøre det af hensyn til organisationer, så længe udvalget ikke er kommet med et resultat.

Det er selvfølgelig heller ikke særlig overraskende, at man f. eks. fra det konservative folkepartis side konstaterer, at der er en klar uoverensstemmelse mellem SF og det, som det konservative folkeparti ønsker; det er vi godt klar over. Det er selvfølgelig heller ikke særlig overraskende at konstatere det, som venstres ordfører sagde, nemlig at venstres ordfører i et og alt er enig med sit partis medlem af regeringen, arbejdsministeren. Men det, der netop ikke er nogen, der rigtig har taget stilling til, er de principper, som ligger i lovforslaget, og det undgår man let ved at henvise til, at udvalget fortsat arbejder. De principper, der ligger i forslaget, er jo ting, som man formentlig må erkende ikke er helt i orden. Det kan ikke være helt rimeligt, at vi har en 35 pct. regel i den nuværende lov. Det kan vel heller ikke være helt rimeligt, at forligsmanden kan udsætte varslede strejker, uden at det i og for sig er særlig nødvendige områder, det drejer sig om, og det er da helt givet, at vi ikke betragter den kollektive trafik som noget, man skulle udsætte. Livsvigtige områder for os er områder, som kan siges at høre ind under sundheds- og sygehussektoren, det almindelige brandberedskab og den slags ting. Det er livsvigtige områder. Men det, som vi i øjeblikket ser, er, at man har det, som man kalder samfunds nødvendige områder, og det er et langt videre begreb, som netop forligsmanden kan tolke, næsten som han bedst selv ønsker at tolke det.

I den forbindelse vil jeg gerne sige, når hr. Jens Peter Jensen nævner, at der ikke er fort bevis for, at det ensidigt har været til gavn for arbejdsgiverside, at så må man altså henvise til nogle tidligere større konflikter, f. eks. i 1956. Det er i det hele vanskeligt at forestille sig, at disse udsættelser kan være til særlig stor fordel for arbejderne. Vi ved også godt, at arbejdsgiversiden

ikke behøver at bruge lockout alene, der er en anden mulighed, nemlig en almindelig produktionsstrejke. Den er ikke omfattet heraf. Det erkender vi, og det er et spørgsmål, som man måske skulle tage op særskilt, nemlig spørgsmålet om, at man fra kapitalens side har mulighed for ikke at lave en lockout alene, men også lave en form for produktionsstrejke.

Derfor kan man ikke komme uden om, at denne lovs både ordlyd og praksis har været til afgjort fordel for arbejdsgiverne, og det er det, som vi vil have ændret, sådan at man fjerner de mest urimelige dele af loven. Vi ønsker som sagt at opretholde en form for lovgivning på dette område, fordi vi mener, at der skal være en form for aftale på arbejdsmarkedets område.

I den forbindelse vil jeg gerne til det kommunistiske partis lovforslag sige, at man må jo stille sig spørgsmålet, når man ophæver en lov: hvad kommer i stedet? Der er to ydermuligheder. Den ene er det, som flere ordførere har været inde på, at der bliver kaos, og der findes ikke nogen lovgivning for området, der findes ikke nogen regler på området. Det er én mulighed. Den anden ydermulighed er jo, at man i og for sig blandt arbejdsmarkedets parter — og det kan vi desværre frygte, som dette udvalgs sammensætning i øjeblikket er og den indstilling, der har været i udvalget — finder frem til nogenlunde de samme regler. Det kunne også tænkes.

Der er altså de to ydermuligheder, den ene at man går over til, hvad vi kan kalde jungleloven, hvor den stærkeste ret formentlig vil herske, og den anden mulighed, at man formentlig kører videre med det nuværende system. SF er tilhænger af, at arbejdsmarkedets parter ordner så mange anliggender selv, men vi vil gerne vide, i hvilken retning det går, hvis vi fra lovgivningsmagts side fratager os selv muligheden for at få indflydelse på området. Derfor vil vi ikke være med til, at man én gang for alle siger, det er arbejdsmarkedets parter sag, medmindre vi ved, hvad det vil ende med, og det ved vi altså ikke her. Nogle antyder det ene; jeg tror lige så godt, der kan blive tale om det andet, nemlig at man formentlig kører videre med en lovgivning, som vi hidtil har kendt.

I øvrigt må man altså konstatere, at der

[Aage Frandsen.]

vel her er tale om en ny holdning fra det kommunistiske partis side. Jeg tænker på det, som hr. Freddy Madsen sagde i folketinget ved behandlingen af vores forslag, til folketingsbeslutning om, at udvalget skulle blive færdig med sit arbejde. Dér sagde hr. Freddy Madsen nemlig, efter at have opregnet en række punkter, som hr. Freddy Madsen mente måtte indgå i et forslag, og jeg citerer efter Folketingstidende 1973-74 (2. samling), sp. 7206:

„Men efter alt det, der er sagt, vil jeg bebude, at vi ved efterårssamlingens begyndelse vil fremsætte et forslag om ændringer i den omhandlede lov i overensstemmelse med nogle af de hovedretningslinjer, som jeg her har skitseret.“

Dér gik jeg altså ud fra, at det netop var hovedlinjer og retningslinjer, som vi stort set var enige om, fordi der netop var tale om nogenlunde de samme punkter, som ligger i vores forslag. Det var netop nogenlunde de samme punkter, som hr. Freddy Madsen opregnede dengang, og derfor havde jeg håbet på, at vi også på dette område ligesom på andre områder inden for arbejdsmarkedet kan finde en fællesnævner. Nu ser det altså ud til, at vi fortsat ønsker nogle afgørende ændringer i loven og ikke ønsker at overlade det på én gang til arbejdsmarkedets parter, mens vi ser, at man fra kommunistisk side nu ønsker at overlade det til arbejdsmarkedets parter, uden at vi er klar over, hvad det rent faktisk indebærer.

Men vi må altså konstatere, at der i folketinget er flertal for at bevare den nuværende ensidige forligsmandslov, og at der er flertal for i folketinget, at man skyder sig ind under, at udvalget, som arbejder med dette spørgsmål, ikke har afgivet sin betænkning, og vi må altså indstille os på, at sådan er folketingets flertal. Det har vi også godt villet konstatere, det er rart, at vi får synspunkterne helt klart fremsat, selv om vi måske havde forudannelser om det.

Kaare Frederiksen (KrF):

Jeg forstod på hr. Aage Frandsen, at han lagde særlig vægt på, hvad der måtte blive sagt fra de nye partiers side. Det kvitterer jeg for med tak, men jeg må desværre bedrøve med at tilføje, at kristeligt folkeparti

ikke kan medvirke til gennemførelse af noget af de to foreliggende lovforslag.

Det af hr. Aage Frandsen m. fl. fremsatte forslag til lov om ændring af lov om mægling i arbejdsstridigheder indeholder en række ændringsforslag til den gældende lov om mægling m. v. i interessekonflikter mellem arbejdsmarkedets parter. Man kan diskutere, om disse ændringsforslag om udsættelse af konflikter, offentliggørelse, sammenkædning og afstemningsform er vidtgående eller ej. Det er i hvert fald forslag, der kan drøftes, revolutionerende er de jo ikke, men jeg mener ikke, de bør drøftes ved denne lejlighed, og begrundelsen er den samme, som er kommet frem i adskillige af ordførertalerne. Der er jo, som det er anført, nedsat et udvalg under arbejdsministeriet, og afslutningen af dettes arbejde må afventes.

Da udvalget blev nedsat i 1971, blev der udtrykkelig nævnt problemer som f. eks. udsættelse og sammenkædning, men jeg vil give hr. Aage Frandsen medhold så langt, at jeg synes, der er — og her slutter jeg mig til de øvrige ordførere — grund til at gå lidt i dybden med, hvorfor dette arbejde trækker så længe ud. En indlysende grund er jo, at det er meget, meget vanskelige problemer. Men jeg har også noteret mig, at der til dette udvalg er blevet overført et spørgsmål, som har gjort problemerne endnu mere udviklede, nemlig at man skulle vurdere, om det økonomisk-statistiske grundlag for overenskomstforhandlingerne nu også var tilstrækkelig godt. Og så er vi inde på områder, der gør problemerne langt, langt mere vanskelige. Derfor vil jeg da gerne stærkt støtte hr. Aage Frandsen og alle andre i et spørgsmål under udvalgsarbejdet til udvalget under arbejdsministeriet om, hvornår dette arbejde kan afsluttes. Der må jo være en tidsfrist af en eller anden art.

En enkelt ting i hr. Aage Frandsen m. fl.s forslag af realitetsindhold: det anføres, at man foreslår urafstemning, og at den gøres obligatorisk. De nuværende regler og den form, reglerne tidligere har haft, har været præget af et samarbejde mellem parterne og lovgivningsmagten, og det er også blevet anført herfra. Jeg tror ikke, det kan være rigtigt, når forslagsstillerne giver afkald på parternes medvirken, og jeg har bemærket mig netop om urafstemningen, at HK for

[Kaare Frederiksen.]

ganske nylig har haft en intern afstemning om, hvorvidt medlemmerne ønskede urafstemning. Resultatet af denne interne afstemning må, så vidt jeg kan se, fortolkes klart i retning af, at det ønsker medlemmerne ikke, og det vil da derfor være rimeligt, at samarbejdet mellem parterne og lovgivningsmagten fortsætter netop med et sådant spørgsmål.

Demokrati består af argumentation og afstemning, men af én ting til, nemlig at det nedstemte mindretal erklærer sig indforstået med at være blevet nedstemt, og det forudsætter, at de har været med til at tilvejebringe de regler, hvorefter der stemmes.

Det af hr. Freddy Madsen m. fl. fremsatte forslag til lov om ophævelse af lov om mægling i arbejdsstridigheder består ikke i ændringsforslag, men tager sigte på helt at fjerne en af grundpillerne i dansk arbejdsret, nemlig at parterne i en interessekonflikt vel har fri aktionsret, men at formerne for denne er reguleret efter nærmere angivne regler. Disse regler i forskellig udformning går langt tilbage. Loven af 1910, der blev til efter indstilling i august-udvalget, blev dengang begrundet med, at der var situationer, hvor en påvirkning fra en uafhængig tredjemand kunne bringe strandede forhandlinger over det døde punkt. Det bemærkedes tillige, at det øvrige samfund kunne være så stærkt berørt af arbejdsstridigheder, at en vis indgriben kunne være berettiget. Det er vist ord, der kan bruges uændret den dag i dag, 65 år efter. Det er i øvrigt tankevækkende, at dette første lovforslag havde støtte fra fællesudvalgets formand og arbejdersiden. Arbejdsgiverrepræsentanterne ønskede derimod en afsvækkelse af forligsinstitutionens position.

De nu forløbne 65 år ønsker forslagsstillerne at slå en streg over; dette kan ikke være hensigtsmæssigt og velovervejet. Det tør nok siges, at vi i de kommende måneder står over for store problemer på arbejdsmarkedet. Dets parter har brug for alle gode ønsker. Samfundets tilbud om mægling og fastlæggelse af en vis procedure bør ikke savnes, og som forventet er forslagsstillerne da heller ikke anarkister. De tænker sig, at arbejdsmarkedets parter selv skal fastsætte reglerne for mægling m. v. Ja men så er vi

jo tilbage til udgangspunktet, men med ringere sagligt udgangspunkt.

Ordføreren for forslagsstillerne [vedr. lovforslag nr. 42] (*Freddy Madsen*) (DKP):

Der er i denne debat talt meget om ansvar, også noget om ansvarsløshed, og nogle af de røster, der har lydt om ansvar over for arbejderklassen, især fra den højre side af salen, kunne man nok ønske var til stede i andre situationer, hvor det var ret så afgørende at få gennemført en lovgivning, der var til gavn for arbejderne i dette land.

Med hensyn til tidspunktet for fremsættelsen af lovforslaget er det klart, som det har været fremhævet, at forslaget fra vor side er fremsat i denne situation med henblik på den kommende overenskomstsituation. Det er det først og fremmest ud fra de erfaringer, som blev draget, da den sidste overenskomstsituation kørte igennem, hvor det var et meget omfattende krav ude omkring på arbejdspladserne og i landets fagforeninger, at man inden den næste overenskomstsituation måtte have foretaget vidtgående ændringer i lovgivningen.

Nu bliver der sagt herfra, at det er forkert, at de bestemmelser, som findes i forligsmandsloven, ensidigt er i arbejdsgivernes interesse. Der vil jeg godt lige tage nogle hovedpunkter og også nogle hovedpunkter af dem, som SF her har rejst med deres ændringer, og som jeg synes er rigtige og ganske afgørende i den nuværende lovgivning. Det drejer sig f. eks. om spørgsmålet om forligsmandens muligheder for udsættelse af arbejdsstandsninger. Her er der for mig ingen tvivl om, at det ensidigt er i virksomhedernes interesse, når en konfliktsituation trækker op, at få den nødvendige tid til at få ordrer klaret, til at få produktionen på visse områder kørt igennem, således at man står bedre rustet til at tage den konflikt, der kommer. Eftersom konflikten, i det øjeblik den kommer, er en kamp om, uanset om man kan lide det eller ej, at tilføje modstanderen de størst mulige tab, så er det klart, at det er arbejdsgiverne, der i en sådan situation ensidigt har interessen i at kunne få disse konflikter udsat.

Med hensyn til afstemningsreglerne, der er et andet meget vigtigt punkt, er der for det første spørgsmålet om sammenkæd-

[Freddy Madsen.]

ningsreglerne, hvor vi jo ikke så få gange også i det praktiske liv har oplevet, hvordan meget store grupper i fagbevægelsen, fordi de fik endnu ringere betingelser end dem, som blev tilbudt andre, i kraft af at de blev puttet i en fælles afstemningspulje, måtte arbejde i 2 år under overenskomster, som de i en hel branche eller et helt fag havde forkastet. Derfor er det naturligvis en helt urimelig bestemmelse, når man taler om demokrati i den forbindelse.

Med hensyn til afstemningsreglerne med 35 pct. reglen er det også klart, at det afgørende er vendt imod arbejderne. For arbejdsgiverne, som mødes og stemmer på en generalforsamling, betyder denne bestemmelse ingenting, men for arbejderne betyder det, at man herigennem, uanset om det er tilsigtet eller ej, lægger et pres i retning af manglende aktivitet. Der er ingen tvivl om, at en meget stor del af fagbevægelsens medlemmer, hvis de er modstandere af det pågældende forslag, alligevel, fordi de anser det for håbløst at få den bestemmelse opfyldt, der her er tale om, vil afholde sig fra at stemme. Der kan naturligvis heller ikke ses bort fra, at en hel del af dem, som ellers ville være mødt frem og have stemt ja, fordi de synes, at forslaget er acceptabelt, nu bliver hjemme i tillid til, at det også vil blive regnet for en ja-stemme. Det er altså også vendt imod aktiviteten i fagbevægelsen, og det er vi naturligvis modstandere af.

Endelig det, som var det mest afgørende i den sidste overenskomstsituation, offentlighedsspørgsmålet, eller rettere sagt det hemmelighedskræmmeri, som loven fordrer der skal være omkring overenskomstsituationen. Det er jo også klart, at for Arbejdsgiverforeningen med dens forholdsvis få medlemmer, hvortil der kan sendes fortrolige skrivelser eller endda forhandles med pr. telefon, er det ikke noget stort problem, men for LO, for arbejderbevægelsen, der skal i forbindelse med op imod en million medlemmer, findes der faktisk ikke andre muligheder end at informere disse medlemmer igennem medierne, og med al den tale, som der nu også er om nærdemokrati og alt det dér, må det være rimeligt, at fagbevægelsen har mulighed for løbende at informere medlemmerne, efterhånden som forhandlingerne skrider frem.

Det er nogle af de vigtigste punkter, og som sagt er det også det, som SF's ændringsforslag tager sigte på, og derfor kan vi støtte disse ændringsforslag.

Så finder hr. Aage Frandsen det mærkværdigt, at jeg har fremført nogle bemærkninger om, at vi ville fremsætte forslag på det område, og nu foreslår vi altså i stedet for loven helt ophævet. Ja men det hænger sammen med, at hvis man gennemgår loven med de ændringer, som er foreslået af SF, og som også vi ønsker, og ser, hvad der bliver tilbage, så er det reelle indhold af det, der bliver tilbage, faktisk udpegningen af forligsmændene og af mæglingmændene. Det er den reelle sag af det, der bliver tilbage, og så synes vi, at man lige så godt kan overlade til arbejdsmarkedets parter selv at udpege disse forligsmænd. Jeg må i øvrigt lige gøre hr. Aage Frandsen opmærksom på, at jeg ved samme lejlighed sagde, at principielt ønskede vi loven ophævet. Der er altså ikke tale om et nyt standpunkt fra vores side i den sag, men med hensyn til udvælgelsen af forligsmændene mener vi som sagt, at det lige så godt kunne foretages af organisationerne.

Så kan man naturligvis som SF spørge: ja men hvad kommer der ud af det? Vil det ikke være sådan, at organisationerne i det store og hele vil blive enige om noget, der ligner det, som nu er fastsat ved lovgivning? Jo, det er da meget muligt. Det er vel oven i købet meget sandsynligt med den indstilling, som hersker bl. a. i LO's ledelse, men så har vi i hvert fald den mulighed, at det bliver fagbevægelsens medlemmer og fagbevægelsens organisationer, der suverænt bestemmer — eller i hvert fald så suverænt, som man også kan blive enig med Dansk Arbejdsgiverforening om det — hvad retningslinjerne skal være, og at det også vil stå til fri forhandling i høj grad i fagbevægelsen omkring disse spørgsmål, og at det fremfor alt ikke er statsmagten, der skal gøre det. For det, som er indeholdt i loven, er jo, at det til syvende og sidst, hvis parterne ikke kan blive enige, er arbejdsministeren, som udpeger forligsmændene, og vi har jo set eksempler på, at dér tager man det ikke engang så knapt med opfyldelse af lovens bestemmelser om, at de skal være uafhængige af virksomheder og sådan noget. Der har i hvert fald i årenes løb været frem-

[Freddy Madsen.]

draget eksempler på, at det ikke bliver opretholdt, og det synes vi ikke er rimeligt, men at det må være parterne, der selv finder frem til den bestemmelse.

Så har vi naturligvis heller ikke i debatten her undgået de sædvanlige udtalelser om, at når kommunisterne fremsætter dette forslag, så er det, fordi vi er tilhængere af uro på arbejdsmarkedet og mere af samme slags, at vi uhammet ønsker, at der skal være strejker. Det er ingenlunde tilfældet, og derfor har vi understreget, og det har vi gjort i meget lang tid, at vi er tilhængere af, at der skal være mening i konflikterne. Jeg må gøre opmærksom på, at arbejderbevægelsen på andre områder, nemlig i de regler, som findes om behandling af faglig strid, har fundet frem til sådanne muligheder for at løse konflikter, for at der kan mægles i konflikter, og det er vi ikke modstandere af. Vi vil gerne understrege, at det for os her blot er et afgørende princip, at det er noget, som statsmagten ikke skal blande sig i, men at det er arbejdsmarkedets parter, der selv skal fastsætte reglerne.

Jeg lægger ikke skjul på, at vi også ser disse ting — det har jo også været inddraget i debatten — i sammenhæng med hele det fagretlige system, at der er en række af disse områder, hvor vi ønsker at få lovgivningen ophævet. Det gælder bl. a. i spørgsmålet om arbejdsretten, hvor vi har fremsat forslag, og hvor det har fået en ny aktuel understregning, men det skal jeg vende tilbage til, når vi kommer til den sag.

Og så vil jeg gerne lige til slut sige til hr. Adam Møller, der nu siger, at det er uanstændigt at ville lovgive, før arbejdsmarkedets parter er hørt i denne sag, at jeg husker begivenheder i det høje ting, bl. a. i 1956, hvor man ikke havde den slags skrupler, men hvor man roligt gennemførte en lovgivning, der i hvert fald var undsagt af LO på daværende tidspunkt.

Flygaard (DR):

Fra retsforbundets side er vi velvilligt indstillet over for de to foreliggende lovforslag. Det gælder både det lovforslag, der er fremsat af socialistisk folkeparti og det lovforslag, der er fremsat af Danmarks kommunistiske parti. Det beror på, at vi principielt har den indstilling, at det er arbejds-

markedets parter, der selv skal klare problemerne. Vi synes egentlig, at der i bemærkningerne til det kommunistiske lovforslag er givet en om end kort, men ganske klar begrundelse for, hvad der egentlig er formålet med det pågældende lovforslag, og dette formål og de bemærkninger, der dér er anført, kan vi tiltræde. Vi tror afgjort, at arbejdsmarkedets parter selv vil være i stand til at løse disse problemer. Vi tror ikke på, at man ikke vil prøve på at få en mægling igennem, at man ikke vil få løst nogle konflikter, og vi tror i øvrigt, at man med en gennemførelse af det foreliggende lovforslag vil lægge et større ansvar ud til arbejdsmarkedets parter, og det tror vi også vil medføre, at man så måske har nemmere ved at blive enig, når man ikke ved, at man automatisk kan falde tilbage til staten som værende den faktor, der griber ind i arbejdsmarkedets forhold.

Arbejdsministeren (Johan Philipsen):

Jeg skal kun kvittere for den henstilling, jeg har fået fra flere sider om, at udvalgsarbejdet fremmes mest muligt.

Erling Dinesen (S):

Må jeg først gøre et par bemærkninger til hr. Aage Frandsen, som bl. a. sagde, at ikke alle principper i den lov, vi har nu, er hensigtsmæssige. Jeg vil gerne herom sige, at det er jeg da ikke uenig med ham i, og det er formentlig heller ingen hemmelighed for hr. Aage Frandsen, at LO heller ikke er tilfreds med alle de principper, som ligger i den nuværende lov, og Dansk Arbejdsgiverforening er heller ikke tilfreds med de principper, der ligger i den.

Må jeg så sige til hr. Freddy Madsen, som siger, at det er i arbejdsgivernes interesse at udsætte truende konflikter. Det er dog en ejendommelig opfattelse af have. Det kan i lige så høj grad og i mange situationer — jeg har selv været med i disse forhandlinger gennem 20-25 år — også være i arbejdernes interesse, at en truende konflikt blev udsat og udsat med det resultat, at man fik en fornuftig ordning, som begge parter kunne tiltræde.

Så er der spørgsmålet om den fælles afstemningspulje, som hr. Freddy Madsen også var inde på. Nu gør jeg opmærksom på en ting i den sammenhæng: der er også no-

[Erling Dinesen.]

get, der hedder solidaritet inden for fagbevægelsen. Der er meget svage områder inden for fagbevægelsen, som i høj grad har en interesse i at blive kædet sammen med stærkere grupper. Derfor er der altså heller ikke sort eller hvidt på dette felt, og det er ikke så enkelt, som man fra kommunistisk side her forsøger at fremstille tingene.

Hemmelighedskræmmeriet skal jeg ikke gå dybere ind på. Enhver, som deltager i forhandlinger, også her i det høje ting, ved, at man kan føre fortrolige forhandlinger og må føre fortrolige forhandlinger, uden at der er tv-fokus og pressefokus på, og har man ikke mulighed for at føre sådanne forhandlinger i fortrolighed, så har man dermed forskertset mulighederne for at komme frem til et resultat.

Så siger hr. Freddy Madsen: ja men vi har jo regler for behandling af faglig strid. Det er da rigtigt, men jeg troede ærlig talt, at hr. Freddy Madsen kendte forskel på retstvister og interesselov. De regler, vi har for behandling af faglig strid, drejer sig om fortolkning af de overenskomster, der er indgået, og det er noget ganske andet end det, det drejer sig om her, så dette eksempel duer altså heller ikke.

Når så det drejer sig om logik — eller konsekvens, om man vil — virker det jo besynderligt, både når kommunisterne siger og når hr. Freddy Madsen siger, at vi kan i øvrigt støtte SF's ændringsforslag til en lov, som de vil have ophævet. Det samme siger hr. Flygaard: vi kan støtte begge forslag. De kan altså både støtte forslaget om, at forligsmandsloven ophæves, og de kan også støtte alle ændringsforslagene til den i øjeblikket gældende forligsmandslov. Det er dog en ejendommelig form for argumentation, man møder i en sag af denne karakter.

Må jeg så bare lige sige til slut, at de spørgsmål, som man har nævnt, som også er omfattet af de ting, som SF har peget på, efter ønske fra arbejdsmarkedets parter er indeholdt i det kommissorium, som man i

øjeblikket beskæftiger sig med i dette udvalg, både sammenkædningsregler, adgang til udsættelse og så det meget vigtige spørgsmål om materiale vedrørende indkomstudviklingen og samfundsøkonomien, om den skønnes at være tilstrækkelig, altså det, man har nu til at give det fornødne grundlag for overenskomstforhandlingerne på det private arbejdsmarked. Der er ingen grund til at lægge skjul på og heller ikke til at gemme det her, at der er meget stærke interesse modsætninger, netop hvad dette spørgsmål angår. Derfor synes jeg, man burde give organisationerne muligheder for at finde frem til en løsning af disse problemer.

Adam Møller (KF):

Jeg skal kun gøre to bemærkninger til det ærede medlem hr. Freddy Madsen. Jeg sagde ikke, at folketinget ikke kunne vedtage noget, uden at det var godkendt af arbejdsmarkedets parter. Folketinget kan meget vel tage en selvstændig stilling både i forhold til disse organisationer og i forhold til andre organisationer. Men det, jeg sagde, var, at jeg synes, det var urimeligt, når arbejdsmarkedets parter sidder sammen med andre i et udvalg, der, som det gentagne gange er fremhævet her, beskæftiger sig netop med de spørgsmål, som berøres i de to lovforslag, vi her har på folketingets bord, at man så ikke afventede, hvilke råd disse arbejdsmarkedets parter ville give folketinget, før folketinget vedtog en lovgivning om disse spørgsmål. Det er det, jeg har ønsket.

Den anden bemærkning er med hensyn til 35 pct. reglen. Det er jo ikke helt ekstraordinært, at vi i lovgivning indsætter sådanne bestemmelser om, at der for at træffe en beslutning skal være en vis procentdel af de stemmende, der deltager i denne afstemning. Vi har jo både folkeafstemningsregler, vi har lovene om selskabsret, hvor det er fastsat, at der skal være et bestemt procenttal, der skal være med i en afstemning, for at denne afstemning kan have en bestemt

[Adam Møller.]

virkning. Der er altså ikke noget ekstraordinært i, at man har en lignende bestemmelse inden for arbejdsretten.

Aage Frandsen (SF):

Først vil jeg godt takke hr. Freddy Madsen for, at vi trods alt kan blive enige om de principper, som ligger i vores forslag, at hr. Freddy Madsen føler, at de synspunkter, som det kommunistiske parti har, også er tilgodeset. Det, der må være væsentligt, er i hvert fald at prøve på at samle så mange om en eller anden fællesnævner. Vi havde selvfølgelig håbet på, at socialdemokratiet også kunne have været med i en eller anden form for fællesnævner.

Når man igen henviser til dette udvalg, der sidder, og når arbejdsministeren henviser til, at udvalget skal fremskynde sit arbejde, så må man altså spørge sig selv: hvornår skal dette udvalg blive færdigt med sit arbejde? Det er altså lige ved 3½ år siden, dette udvalg blev nedsat, og det må forekomme ganske urimeligt, at folketinget skal henholde sig til, at dette udvalg sidder, at parterne i dette udvalg hele tiden kan sige, at de måske nok er utilfreds med en del ting, som findes i denne lov, men det kan selvfølgelig ikke blive ændret, så længe udvalget arbejder. Det kan man tale om 4, 5, 6, 7 år, og vi ved altså ikke, hvornår det bliver færdigt. Derfor mener jeg, at vi fra ministerens side må have en angivelse af, hvornår udvalget cirka bliver færdigt. Det er et udvalg, der er nedsat af den daværende arbejdsminister, og derfor må det også være arbejdsministeren i dag, som har ansvaret for, hvornår udvalget bliver færdigt med sit arbejde, ellers kan folketinget ikke rette sig efter det.

Så med hensyn til de argumenter, der har været imod nogle af principperne i vores forslag, for det første spørgsmålet om ensidighed. Hr. Erling Dinesen var inde på, at man også kunne finde eksempler på det modsatte, på, at det også havde været til gavn for arbejdersiden. Ja, det kan man nok i en konkret sag, hvor arbejderne også har været interesseret i, at sagen blev udsat. Men hvis vi ser på de store konflikter igennem tiderne, ikke mindst 1956-konflikten, og hvis vi ser på, hvor mange konflikter der

er blevet udsat, hvor det har været til fordel for arbejdsgiverne, og hvor det har været til fordel for arbejderne, så er der overhovedet ingen tvivl om, at reglen om, at forligsmanden kan udsætte varslede strejker, er til gavn for arbejdsgiverne.

Spørgsmålet om 35 pct. reglen var hr. Adam Møller inde på ved at henvise til, at det har vi da også en masse andre steder. Ja men fordi vi har en urimelig ting i vores folkeafstemningsregel, behøver vi ikke have den her. Vi betragter det som ganske urimeligt, at vi i folkeafstemningsprincippet har, at der skal være 30 pct., der siger nej, for at man kan forkaste et forslag. Det er i strid med reglerne om, at folket har mulighed for ved en afstemning selv at fastlægge sine forhold, og det er derfor også en urimelig ting, når det findes i denne lov.

Endelig til allersidst med hensyn til hemmelighedskræmmeriet eller hemmeligholdelse af tingene: ja, det er netop et af de områder, hvor vi efter hver overenskomstforhandling ser, at der opstår situationer. Vi havde det efter sidste overenskomstforhandling inden for murerforbundet, hvor murerforbundets afdeling i Århus ikke kunne få tilstrækkelige oplysninger om det mæglingsforslag, de i første omgang havde stemt om og senere havde vedtaget. Derfor må det være rimeligt, at man sørger for, at alle medlemmer får alle former for informationer undervejs, ellers er der ikke mulighed for, at medlemmerne kan tage stilling til forslaget.

Freddy Madsen (DKP):

I anledning af de bemærkninger, som hr. Erling Dinesen fremsatte, skal jeg gøre nogle bemærkninger.

For det første om solidaritetsprincippet. Jeg er da ganske enig i, at det må spille en meget betydelig rolle i fagbevægelsen, men der er jo ingen, der siger, at fordi vi ophæver forligsmandsloven, så skulle man ikke have muligheder for, også fagbevægelsen, at de enkelte grupper stod solidarisk sammen. Vi har ikke sagt, at med ophævelsen af sammenkædningsreglerne skal man absolut gå til, at nu skal hvert enkelt lille fag stemme for sig selv. Vi ser med megen sympati på den gruppeopdeling, man har haft for nogle år siden, og som jeg også tror at der var mange i fagbevægelsen som i og for

[Freddy Madsen.]

sig syntes var en god ordning. At man kunne finde frem til en eller anden form i den retning, det tror jeg var muligt.

Må jeg så ikke også sige, at jeg synes, tingene stilles helt på hovedet, når man over for vores krav om, at der skal være offentlighed omkring forhandlingerne, siger: ja men så bliver det ikke muligt, og det kan være nyttigt og nødvendigt at føre fortrolige forhandlinger. Ja men hvad er det, vi taler om her? Vi taler om, at her findes der nogle lovbestemmelser, der siger, at fagbevægelsens ledere, selv om de har lyst til det, selv om de finder det nyttigt i en situation at udtale sig, ikke må. De må ikke informere deres medlemmer, og gør de det, kan de ikke alene risikere bøder, men de kan også risikere fængselsstraf. I det Herrens år 1974 er det en bestemmelse, som i hvert fald vi mener tiden er løbet fra. Det hindrer jo ikke, at man, selv om man fik bestemmelsen væk, kunne sætte sig til forhandlingsbordet og også føre fortrolige forhandlinger, for sådan noget kan der naturligvis også ind imellem være behov for. Det anerkender vi fuldt ud.

Må jeg så ikke sige vedrørende spørgsmålet om behandling efter regler om faglig strid, at det jo ikke er rigtigt — hvis vi f. eks. tager jernindustriens bestemmelser — at de bare drejer sig om spørgsmål vedrørende overenskomstfortolkninger. De drejer sig i høj grad også om interessekonflikter omkring lønspørgsmål, ja, det kan endda gå så vidt, at der kan etableres konflikt også på disse områder. Og når man er i stand til at opbygge et sådant mæglingssystem, f. eks. inden for jernindustrien, med alle dets svagheder, er det da klart, at så ville man også være i stand til, når det drejede sig om de mere omfattende forhandlinger, som hovedorganisationerne er indblandet i omkring overenskomstfornyelserne, at lave et sådant system, som ville være i stand til at regulere den måde, som overenskomsterne blev afsluttet på. Alt det dér med, at det ville føre til anarki, er jo grebet ud af luften, og jeg synes vi har dokumenteret på andre områder, at det er der ingen hold i.

Endelig kan hr. Erling Dinesen ikke se konsekvensen i, at vi både kan støtte vores eget forslag og naturligvis ønsker det fremmet og samtidig støtte SF's forslag. Det kan

jeg nu ikke se der er nogen som helst modsigelse i. Det, vi ønsker, er naturligvis gennemførelsen af vort eget forslag, men hvis det skulle vise sig, og det gør det jo nok, at det ikke har muligheder for at blive vedtaget, så er det klart, at vi vil støtte enhver bestræbelse, der går i retning af at forbedre den lovgivning, vi har på de områder, som jeg her har skitseret. Ud fra disse betragtninger er det da logisk, at vi naturligvis må støtte SF's forslag.

Flygaard (DR):

Da hr. Freddy Madsen til slut kom med den samme begrundelse, som jeg ville være kommet med over for hr. Erling Dinesen, skal jeg blot henvise til den.

(Kort bemærkning).

Erling Dinesen (S):

Må jeg bare sige til hr. Aage Frandsen, at jeg er da enig i, at alle medlemmer skal have information om et mæglingsforslag. Det er ikke noget, der har noget med loven at gøre. Det er noget, hver enkelt organisation, hvert enkelt forbund, sørger for. De gør det måske mere eller mindre godt, det skal jeg ikke kunne udtale mig om, men det er i hvert tilfælde ikke noget, der har direkte med loven at gøre.

Hr. Freddy Madsen sagde, at han også havde forståelse for solidaritet inden for fagbevægelsen og så hellere en gruppeopdeling, som vi som bekendt har haft tidligere. Så vidt jeg erindrer, var kommunisterne også modstandere af det, dengang man havde denne gruppeopdeling.

Hr. Freddy Madsen taler om regler for behandling af faglig strid i jernindustrien. Jeg gør opmærksom på, at det åbenbart er længe siden, han har beskæftiget sig med faglige forhold. Det er en særlig løfteparagraf, som har forbindelse med det bevægelige lønssystem inden for dette område, der er tale om.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Man vendte herefter tilbage til punkt 5 på dagsordenen, der var

Spørgsmål til ministrene.

Af *Ninn-Hansen* (KF) til udenrigsministeren:

„Mener ministeren, at ambassadør Hans Tabor har handlet korrekt, da han under samtaler med repræsentanter for en række andre lande tilkendegav sin personlige opfattelse af, hvorledes Danmark skulle afgive stemme vedrørende spørgsmålet om den palæstinensiske befrielsesorganisations tale-ret i FN's generalforsamling?“

(Spm. nr. 43)

Udenrigsministeren (*Guldborg*):

Jeg må først gøre undskyldning for, at jeg var forhindret i at være her tidligere på dagen, og takke for, at spørgsmålet, som jo er aktuelt, alligevel kan blive besvaret i dag.

Jeg vil gerne indlede mit svar med nogle generelle bemærkninger. En ambassadør må ifølge sagens natur udfolde sit virke på afstand. Hans udnævnelse er udtryk for en kvalificeret tillid til hans dømmekraft og evne til at erhverve sig viden om, forstå og indleve sig i de synspunkter og opfattelser, der bestemmer et lands politik. Det følger endvidere af hans stilling, at han som enhver anden ministeriel tjenestemand frit i det interne forhold til minister og ministerium kan og bør fremføre sine personlige synspunkter. Det er vigtigt, at ambassadøren altid skal kunne forlade sig på ministeriets fulde forståelse for retten til denne uindskrænkede meningstilkendegivelse indtil.

Drejer det sig om en udveksling af synspunkter med ambassadørens kolleger, er det også klart, at der må gælde en betydelig frihed til at udtale sig efter bedste skøn. Det er et nødvendigt led i en ambassadørs arbejde, at han på et tidligt tidspunkt under enhver sag af blot nogen politisk betydning må orientere sig om andre landes bedøm-

melse, og at han som led i en sådan orienteringsvirksomhed selv må have ret til at fremsætte sin vurdering af Danmarks påregnelige holdning. Sådanne samtaler må ifølge sagens natur ofte finde sted på tidspunkter, hvor der ikke foreligger eller kan foreligge nogen konkret og eksakt instruktion. Det bør imidlertid også stå klart, at ambassadøren i sine udtalelser på personlig basis stedse må gøre dette grundlag for sin holdning klart for sine samtalepartnere, og at han i sine udtalelser om, hvad han agter at indstille til regeringen, bør bestræbe sig på ikke at skabe forventninger om Danmarks holdning, som måtte vise sig urigtige.

Herudover er det en selvfølgelig opgave for ambassadøren, at han løbende og med omhu holder ministeriet underrettet om de konsultationer, i hvilke han har været inddraget. Specielt for FN-ambassadøren er det en særlig opgave, at han tidligt inddrager den parlamentariske delegation i sine overvejelser.

Sammenfattende må det således gælde, at en ambassadør må og skal have frihed til at arbejde på grundlag af sit foreløbige og bedste skøn, men at det er en forudsætning, at han hurtigst muligt ad de veje, der står ham åbne, sikrer sig, at dette skøn ligger inden for rammerne af landets politik.

Idet jeg vender mig til den konkrete sag, vil jeg gerne først erindre om, at Danmarks holdning til konflikten i Mellemøsten hviler på vor tilslutning til sikkerhedsrådets resolutioner og til de nis erklæring af 6. november 1973. Det er en konsekvens heraf, at vi fra dansk side er positivt indstillet til at lytte til de synspunkter, som palæstinensiske repræsentanter måtte ønske at fremføre i FN, men Danmark har samtidig stedse støttet det princip, at kun repræsentanter for medlemsstater kan deltage i drøftelserne i generalforsamlingens plenarmøder. Udgangspunktet for vore overvejelser var da, at Danmark burde afstå fra at stemme for resolutionen med en stemmeforklaring, der afspejlede vore synspunkter. Dette blev også resultatet.

På et møde den 1. oktober med de nordiske FN-ambassadører udtalte ambassadør Tabor sig til fordel for en indstilling om en positiv stemme, idet han samtidig gjorde det klart, at han alene fremsatte sin personlige opfattelse. På et møde den 3. oktober

[Udenrigsministeren.]

med sine EF-kolleger indtog hr. Tabor en tilsvarende holdning.

Den 4. oktober tog hr. Tabor sagen op til behandling med den parlamentariske delegation, hvor det viste sig, at meningerne om Danmarks holdning var forskellige.

Først efter dette møde i delegationen underrettedes udenrigsministeriet i telegram af samme dato om forløbet af drøftelserne i dagene fra den 1. til den 4. oktober.

Idet jeg erkender, at der i denne som i enhver sag må være plads for et rimeligt skøn, har jeg, uden at ville betegne det stedfundne som ukorrekt, dog efter en samlet analyse af sagen fundet anledning til at minde ambassadør Tabor om de foran skildrede retningslinjer gældende for ambassadørers virke.

Ninn-Hansen (KF):

Det spørgsmål, der er stillet udenrigsministeren, mener jeg er klart, præcist og velbegrundet, men jeg kan ikke karakterisere svaret på samme måde. Det kan skyldes den snævre ramme for spørgetiden, og derfor henleder jeg udenrigsministerens opmærksomhed på bestemmelsen i forretningsordens § 19, stk. 3, hvorefter der kan gives en redegørelse. Jeg synes måske nok, at det er tiltrængt i forbindelse med hele sagen.

Det er notorisk, at ambassadøren har meddelt over for andre landes repræsentanter et andet standpunkt end det, der var folketingets og dermed regeringens. Der er to muligheder, men heller ikke andre, enten at ambassadøren har været selvrådig, eller at han ikke har fået de tilstrækkelige informationer fra den minister, som forestår hans virksomhed, som er den, der leder ministeriet.

Når jeg mener, at det er et yderst vigtigt spørgsmål at få klarlagt, om det er det ene eller det andet, der er tilfældet, så skyldes det, at der heldigvis i dette høje ting igennem lang tid, gennem mange år, har været bestræbelser for at enes om den udenrigspolitiske kurs, og det er i vidt omfang lykkedes, men for at det skal virke på den rigtige måde, må det selvfølgelig også være sådan, at alle, der virker inden for denne udenrigspolitiske kurs, opfylder den helt igennem loyalt.

K. B. Andersen (S):

Jeg vil gerne spørge, om ikke denne sag giver ministeren anledning til ved en lignende lejlighed i fremtiden at informere det udenrigspolitiske nævn på et tidligere tidspunkt i sagsforløbet. En sådan tidligere information — tidligere end den, vi fik denne gang, hvor sagen først kom på nævnets dagsorden den 11. — ville have tre fordele:

For det første ville det give ministeren mulighed for på et tidligt tidspunkt at få folketingets eller dog i alle tilfælde et folketingsflertals vurdering af sagen. Det ville have givet denne sag et andet og bedre forløb.

For det andet ville nævnet, som det er sket i denne sag, kunne inspirere ministeren til handling, så man undgår forsømmelser i retning af at tage kontakt med kolleger i andre lande, hvis ord vi lægger vægt på i denne sammenhæng — forsømmelser, vi har oplevet i så rigt mål i denne sag.

For det tredje — det var noget af det samme, hr. Ninn-Hansen var inde på — vil det skabe et bedre forhold mellem ministeren og de partier i denne sal, der plejer at stå sammen om hovedlinjerne i dansk udenrigspolitik. En forbedring af forholdet mellem ministeren og disse partier er ganske overmåde tiltrængt.

Ib Nørlund (DKP):

Det forekommer mig, at den blæst, der er rejst om denne sag, i mindre grad bør være motiveret af omsorgen for ambassadør Tabor's rette optræden end af selve den sag, som ligger bagved, nemlig hvorvidt det palæstinensiske folks rettigheder skal respekteres også i FN.

Udenrigsministeren henviste her til Sikkerhedsrådets resolutioner i disse sager, som jo også indbefatter netop respekt for det palæstinensiske folks rettigheder. Men det blev i den fremstilling, som her blev forelagt, reduceret til, at man ville lytte til, hvad det palæstinensiske folk måtte give udtryk for.

Sagen er jo, at FN bærer et specielt ansvar over for den palæstinensiske befolkning i kraft af den måde, staten Israel opstod på, og de begivenheder, der fulgte med hele flygtningeproblemet osv. Derfor forekommer det mig, at det er temmelig naturligt,

[Ib Nørlund.]

at ambassadør Tabor i sine samtaler går ud fra, at man også må stille sig positivt i en sag som denne.

Sagen er jo, at så har EF grebet forstyrrende ind i sagens normale gang og har pludselig stillet spørgsmålet, om man skulle undlade at stemme alligevel. Det kan vel også være vanskeligt for en udsendt ambassadør at holde rede på alle sådanne sager. Derfor vil jeg gerne yderligere spørge udenrigsministeren: hvordan forener han instruksens om at undlade at stemme her med en varetagelse af respekten for det palæstinensiske folks rettigheder?

Udenrigsministeren (Guldberg):

Lad mig først sige til hr. Ninn-Hansen, at jeg mener, den sag, vi diskuterer — selve spørgsmålet om, hvorledes sagen er behandlet, specielt hvordan ambassadør Tabor har behandlet sagen — er en sag, som vi naturligvis skulle kunne tale ganske frit om her i salen. En mere dybtgående redegørelse for sagens substans er jo et udpræget udenrigspolitisk spørgsmål og derfor også et spørgsmål, som må behandles med omhu.

Jeg vil gerne sige til hr. Ib Nørlund i samme forbindelse, at jeg må afvise enhver påstand om, at den holdning, Danmark har indtaget i dette spørgsmål under den foretagne afstemning om et specielt spørgsmål i De Forenede Nationer, skulle indeholde nogen som helst ændring i Danmarks holdning til problemerne i Mellemøsten, derunder også problemerne om palæstinenserne stilling. Det er også klart tilkendegivet i vores stemmeforklaring.

Herudover vil jeg gerne sige til hr. K. B. Andersen, at jeg har ikke nogen interesse i noget andet, og jeg er ganske enig i, at det er både praktisk og rigtigt, at udenrigspolitisk nævn bliver informeret så tidligt, som vi har mulighed for, når vi har fået samlet de oplysninger sammen, som vi mener er nødvendige. Det vil altid bero på et skøn, på hvor tidligt et tidspunkt og på hvor ufuldstændigt et grundlag man skal have en debat i nævnet. Men jeg vil da gerne sige, at jeg har den bedste vilje til løbende at informere, også på et tidligt tidspunkt, i det omfang det ønskes. Det er klart, at det er et rimeligt og fornuftigt grundlag for fair play

også i behandling af sager, der somme tider kan være vanskelige at omtale offentligt.

Ninn-Hansen (KF):

Det er jo ikke muligt inden for spørgetidens rammer at diskutere med andre, der tager ordet. Jeg vil bare i anledning af bemærkninger, der er fremkommet fra anden side, sige, at selvfølgelig interesserer selve sagen os i allerhøjeste grad, ikke alene spørgsmålet om palæstinenserne forhold, men i mindst lige så høj grad spørgsmålet om staten Israels eksistens, der i hvert fald ligger os stærkt på sinde. Jeg tror, at hele dette spørgsmål har en så betydelig interesse også for dansk udenrigspolitik, at grundlaget dermed egentlig ville være givet for at tage det op ikke alene i en udenrigspolitisk debat, men også angående den konkrete sag, hvis udenrigsministeren ville følge min opfordring til at afgive en redegørelse her i tinget, som man så derefter kunne debattere.

Det er et ønske om at få den bredest mulige tilslutning, det bredest mulige samarbejde, om udenrigspolitikken, som jeg hermed angiver. Jeg ved, at der er enkelte partier, der ønsker at stå udenfor, men det kan ikke hindre en fælles drøftelse imellem andre.

Udenrigsministeren sagde, at spørgsmål af den art har udenrigspolitisk karakter og må behandles med omhu. Ja, selvfølgelig, ethvert udenrigspolitisk spørgsmål må behandles med omhu ethvert sted, men det behøvede jo ikke at forhindre en drøftelse her i tinget af spørgsmålene. Heller ikke uden for det udenrigspolitiske nævn.

Personlig foretrækker jeg i hvert fald stærkt, at man drøfter spørgsmålet om vor udenrigspolitiske kurs først og fremmest i folketinget og i mindre omfang gennem udtalelser til pressen, således som det er sket i denne sag, og derfor håber jeg fortsat, at udenrigsministeren vil efterkomme min opfordring.

Udenrigsministeren (Guldberg):

Jeg har jo allerede svaret, og jeg tager kun ordet for at sige til hr. Ninn-Hansen, at jeg er stadig af den opfattelse, at selve det spørgsmål, det drejede sig om — altså ikke den formelle behandling af sagen, men det

[Udenrigsministeren.]
spørgsmål, den drejede sig om — er et spørgsmål, som der har hersket og stadig hersker en meget bred politisk enighed om i det danske folketing, og at det derfor ville være en for mig unaturlig tanke ligefrem at invitere til en større debat om, hvorvidt denne holdning skulle være rigtig.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Skriftligt besvarede spørgsmål.

Af *Ingolf Knudsen* (CD) til undervisningsministeren (14. oktober 1974):

„Hvordan vurderer ministeren den i Aarhus Stiftstidende omtalte sag omkring studenterinstruktorenes løn, som tillige afslører dyb uenighed mellem rektor Bundgaard og professor Palle Juul-Jensen, begge medlemmer af konsistoriums forretningsudvalg?“

(Spm.nr. 25).

Begrundelse.

Til uddybning af mit spørgsmål henvises til en artikel i Information og Debat, Aarhus Universitet, skrevet af Palle Juul-Jensen.

Endvidere ville det være værdifuldt, om ministeren i sit svar ville redegøre for universiteternes anvendelse af deltidslærere sammenholdt med anvendelse af studieinstruktører.

Fungerende undervisningsminister *Erling Brøndums* svar (21. oktober 1974):

Denne sag er ikke forelagt ministeriet, og jeg kender den kun fra omtale i dagblade og de artikler i Information og Debat, som hr. Ingolf Knudsen henviser til.

Der synes i denne debat navnlig at være rejst to spørgsmål, dels spørgsmålet om, hvorvidt nogle stillinger som studenterinstruktør er lovligt oprettet, dels spørgsmålet om studenterinstruktorenes aflønning.

Hvad det første spørgsmål angår, har universitetets rektor tilbagevist den fremsatte påstand om ulovlighed. Imidlertid finder jeg det naturligt i den nu givne anledning at udbede mig en indberetning om sagen fra universitetet, således at sagen kan blive afklaret.

Hvad angår studenterinstruktorenes aflønning, synes det ikke bestridt fra nogen side, at den er ydet i fuld overensstemmelse med de gældende regler, som er fastsat af finansministeriet efter forhandling med undervisningsministeriet. Jeg finder anledning til at bemærke, at vederlaget ikke alene dækker egentlige undervisningstimer, men også indeholder betaling for nødvendig forberedelse og tilrettelæggelse af undervisningen og for rettelse af opgaver. Udregnet som betaling pr. time for anvendt arbejdstid er betalingen altså langt lavere end det anførte beløb på 215 kr.

Jeg vil i den givne anledning lade spørgsmålet om aflønningen undersøge nærmere, og hvis det viser sig, at tiden er løbet fra den gældende ordning, og at ændringer er rimelige og påkrævede, vil sagen blive taget op i forbindelse med de kommende lønforhandlinger.

Af *Højland* (CD) til undervisningsministeren (14. oktober 1974):

„Ministeren bedes oplyse, hvad drifts- og anlægsudgifterne i forbindelse med de erhvervsfaglige grunduddannelser beløber sig til set i forhold til elevantallet?“

(Spm.nr. 26).

Begrundelse.

Under forespørgselsdebatten den 10. oktober 1974 om beskæftigelsessituationen kom flere medlemmer ind på forholdene omkring de erhvervsfaglige grunduddannelser. Det blev anført, at folketinget snarest må se på disse med henblik på en eventuel udbygning — eller det modsatte. I den anledning ønsker jeg ovennævnte spørgsmål besvaret.

Fungerende undervisningsminister *Erling Brøndums* svar (21. oktober 1974):

På finansloven for 1974-75 er der afsat følgende beløb:

	mill. kr.
til driftsudgifter, inkl. udgifter	
til planlægning m. v.	80,0
til byggeri	34,7
til udstyr	24,7
til uddannelsesgodtgørelse	32,3

Statens udgifter til anlæg er vanskelige at beregne, idet de i perioden opførte bygning-

[Undervisningsministeren.]

også anvendes til anden undervisning end forsøgsundervisning. Det anførte beløb er derfor anslået. I samme periode forventes gennemført følgende aktivitet:

	Antal helårselever	Antal elevtimer
Handelsskoler	1.097	1.440.000
Tekniske skoler	3.097	4.560.000

Statens driftsudgifter pr. elev forventes at udgøre følgende beløb:

	Udgift pr. helårselev	Udgift pr. elevtime
Handelsskoler	12.397 kr.	9,44 kr.
Tekniske skoler	18.728 »	12,72 »

Det bemærkes, at udgifterne er beregnet pr. beregnet helårselev. Bortset fra basisåret findes der ikke elever, som modtager undervisning i et helt år, idet undervisningen foregår i perioder af varierende længde.

Jeg gør i anledning af spørgerens begrundelse opmærksom på, at folketingets undervisningsudvalg ved sit møde den 22. august 1974 vedtog at anmode Det centrale Uddannelsesråd om at foretage en undersøgelse af de 16-19-åriges uddannelsesforhold med henblik på en aflastning af de længerevarende videregående uddannelser.

Af *Erling Dinesen* (S) til arbejdsministeren (14. oktober 1974):

„Vil ministeren foreslå en nedsættelse af aldersgrænsen for nydende medlemskab af en arbejdsløshedskasse, således at også unge under 18 år kan blive arbejdsløshedsforsikret?“

(Spm. nr. 31).

Arbejdsminister *Johan Philipsens* svar (22. oktober 1974):

Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund (nu Specialarbejderforbundet i Danmark) stillede i februar 1972 forslag om, at aldersgrænsen for optagelse som nydende medlem af en arbejdsløshedskasse, 18 år (arbejdsløshedslovens § 41, stk. 1, nr. 2), nedsættes til 16 år. Begrundelsen for forslaget var, at når der oprettes faglige overenskomster for unge mennesker, vil det være rimeligt ved ledighed at give dem adgang til

at oppebære dagpenge fra arbejdsløshedskassen.

Spørgsmålet har været drøftet i det af landsarbejdsnævnet nedsatte arbejdsudvalg, der hidtil ikke har kunnet nå til enighed om at foreslå en ændring i den ønskede retning. Spørgsmålet har været overvejet sammen med andre problemer vedrørende arbejdsløshedsloven, såsom reglerne om den ventetid, der skal hengå efter optagelsen, før ret til dagpenge opnås, reglerne om en vis tids arbejde forud for enhver udbetaling af dagpenge og reglerne om nedsættelse af dagpengene inden for arbejdsområder, hvor medlemmer kan opnå en særlig høj arbejdsløn i en begrænset arbejdstid.

Det af hr. Erling Dinesen rejste spørgsmål har imidlertid givet anledning til, at spørgsmålet på ny vil blive forelagt arbejdsudvalget i dets møde den 28. oktober 1974.

Så snart arbejdsministeriet er underrettet om resultatet af disse forhandlinger, skal man vende tilbage til sagen.

Af *Erling Dinesen* (S) til arbejdsministeren (14. oktober 1974):

„Vil ministeren lade foretage en undersøgelse af ungdomsarbejdsløshedens omfang som baggrund for en overvejelse af nødvendige foranstaltninger, der kan sikre arbejde og uddannelse til de unge?“

(Spm. nr. 33).

Arbejdsminister *Johan Philipsens* svar (22. oktober 1974):

I anledning af det stillede spørgsmål kan oplyses, at arbejdsministeriet har anmodet arbejdsdirektoratet om fra arbejdsformidlingskontorerne at indhente oplysninger om, hvilket materiale man på kontorerne er i besiddelse af vedrørende ungdomsarbejdsløshed, samt på baggrund af disse oplysninger og eventuelt andet materiale at foretage et skøn over ungdomsarbejdsløshedens omfang.

Når arbejdsdirektoratets svar foreligger, vil arbejdsministeriet vende tilbage med en mere udførlig redegørelse om spørgsmålet.

Af *Erling Dinesen* (S) til arbejdsministeren (17. oktober 1974):

„Vil ministeren oplyse indholdet af det indlæg, som en embedsmand fremførte på

[Erling Dinesen.]

ministerens vegne på det nordiske arbejdsministermøde i Stockholm den 3. oktober?“ (Spm. nr. 36).

Begrundelse.

Under folketingsdebatten om beskæftigelsessituationen torsdag den 10. oktober citerede jeg et Ritzautelegram, hvori det bl. a. hed om en udtalelse af arbejdsministeren:

„I valget mellem at opretholde beskæftigelsen eller genoprette ligevægten på handelsbalancen tvinges de danske politikere til at vælge det sidste.“

Arbejdsministeren svarede, at dette telegram var et falsum.

Han havde ikke selv deltaget i mødet, men en embedsmand havde forelagt et skriftligt indlæg, som var godkendt af ministeren.

Jeg har herefter kontaktet Ritzaus Bureau. Så vidt jeg kan se, er det eneste falsum, der kan være tale om i denne forbindelse, at det ikke var ministeren selv, der fremførte det af ham godkendte indlæg.

Derfor vil jeg gerne vide, hvad der blev sagt på mødet.

Arbejdsminister *Johan Philipsens* svar (22. oktober 1974):

Vedlagt fremsendes kopi af notat af 30. september 1974 udarbejdet af arbejdsministeriets økonomisk-statistiske konsulent. Notatet blev — efter aftale med mig — forelagt af denne på arbejdsministermødets første dag, den 2. oktober 1974. Som det fremgår af notatet, indeholder det intet sted en ordlyd svarende til det af Ritzaus Bureau udsendte. I sin mundtlige forelæggelse — som jeg overværede — var der ikke indeholdt udtalelser som den i spørgsmålet citerede.

Heller ikke på den pressekonference, der fandt sted på mødets anden dag, er der fra de danske embedsmænd, der deltog i mit fravær, faldet en udtalelse som nævnt.

ARBEJDSMINISTERIET

Økonomisk-statistisk konsulent

Den 30. september 1974.

Det nordiske arbejdsministermøde i Stockholm, 2. og 3. oktober 1974.

Redegørelse for den økonomiske og beskæftigelsesmæssige udvikling i Danmark i 1974.

1. Sammenfatning.

Forventningerne til produktion og beskæftigelse var ved indgangen til 1974 forholdsvis pessimistiske. Baggrunden herfor var den almindelige internationale økonomiske afmatning, der indledtes i sidste halvdel af 1973, og som blev forstærket af energikrisen.

Imidlertid blev udviklingen i de første måneder af 1974 betydelig gunstigere end ventet. I stedet for en forventet stagnation var der fremgang i *industriens* produktion, beskæftigelse og ordretilgang, især fra eksportmarkedet. Ligeledes blev *bygge- og anlægssektorens* aktivitet reduceret noget mindre i 1. kvartal end forventet.

Den positive udvikling inden for *industrien* i årets 3 første måneder har imidlertid ikke helt kunnet opretholdes i 2. kvartal, hvor der er konstateret tendenser til stagnation og direkte nedgang i produktion og beskæftigelse i flere brancher. Inden for *bygge- og anlægssektoren* har nedgangen i 2. kvartal været større end forventet. I alt har der været en nedgang i påbegyndt byggeri på 30 pct. Dette har givet anledning til en række virksomhedsindskrænkninger inden for branchen og inden for industrivirksomheder, der er underleverandører til bygge- og anlægssektoren.

Den samlede *ledighed* har derfor alt i alt været større — og med stigende tendens — i de første 8 måneder af 1974 end i den tilsvarende periode i 1973. Mens ledigheden blandt de arbejdsløshedsforsikrede i 1973 i perioden januar-august var 2,5 pct., er den tilsvarende periodes ledighed i 1974 3,6 pct. For septembers vedkommende var ledigheden 4. og 11. september henholdsvis 5,3 og

[Arbejdsministeren.]

5,6 pct. mod 1,2 pct. på begge de tilsvarende dage 1973. 1974-tallene svarer til ca. 47.000 ledige arbejdsløshedskassemedlemmer. Hertil kommer ca. 8-10.000 arbejdsløse, der ikke er arbejdsløshedsforsikrede. Ligeledes er antallet af ubesatte pladser, registreret ved den offentlige arbejdsformidling, væsentlig mindre end på samme tidspunkt i 1973.

De inflationære tendenser er fortsat trods udbetaling af omkostningsdæmpende ydelse fra staten. *Prisstigningerne* var dog yderst moderate i årets første måneder, hovedsagelig på grund af den midlertidige prisstoplov, men har herefter udvist en stignings-takt svarende til 12-14 pct. på årsbasis.

Lønstigningerne er stadig over 20 pct. på årsbasis, men dog på det seneste med tendens til bremsning af lønglidningen. I marts-april udløste pristallet 3 dyrtidsportioner samtidig med, at der kom 1 overenskomstportion til udbetaling. Fra september er yderligere 3 dyrtidsportioner og 1 overenskomstportion kommet til udbetaling. Pr. 2. december sker der nedsættelse af den ugentlige arbejdstid fra 41 $\frac{3}{4}$ timer til 40 timer med ledsagende lønkompensation på 75 øre i timen.

Denne udvikling har sammen med råvareprisstigningerne, især oliepriserne, medvirket til et forstærket pres på *betalingsbalancen*.

Trods en meget kraftig eksportstigning har underskuddet på betalingsbalancens løbende poster i årets første halvdel andraget 5,2 mia kr. mod 2,1 i første halvår 1973. Af de 5,2 mia kr. skyldes knap 3 mia kr. stigningen i oliepriserne.

Endvidere har der været en faldende tendens i merimporten, og på årsbasis kan forventes et betalingsbalanceunderskud på 7-8 mia kr. mod 2,9 mia kr. i 1973.

Forventningerne til sidste del af året er meget lidt optimistiske såvel inden for industri som inden for bygge- og anlægssektoren. Ledigheden vokser fortsat og frygtes trods en række beskæftigelsesfremmende initiativer at vokse til mindst 70.000 ledige, svarende til 7-8 pct. af de forsikrede.

Problemet i den nærmeste fremtid er at afveje hensynet til forbedring af betalingsbalancen mod hensynet til opretholdelse af en høj beskæftigelse. Udviklingen på det

internationale kapitalmarked har nødvendiggjort en større grad af hensyntagen til betalingsbalancen.

På grund af de stigende vanskeligheder med at skaffe lån på det internationale låne-marked er det nu tvingende nødvendigt at nedbringe betalingsbalanceunderskuddet væsentligt i 1975. Kun herigennem kan långivernes tillid til dansk økonomi bevares.

Forudsætningerne herfor er imidlertid dels begrænsning af den indenlandske efterspørgsel, dels en forøgelse af eksporten. Det sidste kan med den ventede afsvækkelse af den udenlandske efterspørgsel det næste års tid kun opnås ved en snarlig og stærk dæmpning af de indenlandske omkostningsstigninger. Hensynet til bevarelse af beskæftigelsen på kort sigt kan imidlertid medføre, at der må slækkes på stramningen af den indenlandske efterspørgsel. Dette vil øge kravene til eksportfremgangen og til behovet for at holde omkostningsstigningerne på et acceptabelt niveau.

I det følgende foretages der en mere detaljeret gennemgang af de enkelte punkter i sammendraget. Desuden er der i afsnit 6 givet en kortfattet fremstilling af hovedresultaterne i den anden Redegørelse for Perspektivplanlægning for 1972-1987, PPII, der sigter mod at give en vurdering af udviklingen i de kommende 12-14 år.

2. Den økonomiske udvikling i industrien.

1973 var for industrien præget af en gunstig udvikling med stigende produktion og beskæftigelse. Beskæftigelsen i industrivirksomheder med 6 ansatte og derover steg fra ca. 421.000 arbejdere og funktionærer i 1. kvartal jævnt gennem hele året med et topunkt på 432.000 i oktober måned. For hele året var der gennemsnitligt beskæftiget 426.900 arbejdere og funktionærer. Omsætningen af egne varer og tjenester udgjorde ca. 74 mia kr., hvilket var en stigning på 17,8 pct. i forhold til 1972.

For 1974 foreligger der kun tal for 1. kvartal. Produktionen viste her en fortsat gunstig udvikling med en sæsonkorrigeret stigning på over 10 pct. Beskæftigelsen holdt sig ligeledes på et i forhold til årstiden højt niveau med ca. 427.500 beskæftigede.

Fra og med 2. kvartal indtrådte imidlertid en mindre gunstig udvikling. Der foreligger som nævnt ikke produktionstal, men

[Arbejdsministeren.]

Danmarks Statistiks konjunkturbarometer viser, at de positive forventninger til kvartalet ikke blev opfyldt. Kun 22 pct. af virksomhederne kunne notere fremgang i produktion, hvorimod 27 pct. måtte konstatere et fald. Beskæftigelsestallene faldt fra 427.000 i marts til 424.100 i april og 423.400 i maj. Fra maj til juni er beskæftigelsen imidlertid steget til 426.700. Halvdelen af stigningen skyldes dog traditionel sæsonstigning inden for nærings- og nydelsesmiddelindustrien. Herudover har jern- og metalindustrien en stigning i antallet af beskæftigede på ca. 1.100.

Nedgangen har især koncentreret sig om tekstil- og beklædningsbranchen, der bl. a. er udsat for hård konkurrence fra lavtlønsvirksomheder i udlandet, samt om møbelindustrien. Fælles for disse tilbagegangsområder er, at de relativt tidligt vil blive berørt af en almindelig afmatning af den private forbrugsefterspørgsel. Dette finder sted i øjeblikket og vil blive forstærket af indbetalingen af den tvungne opsparring på i alt ca. 1 mia kr. i de sidste måneder af året.

Derimod har jern- og metalindustrien forøget beskæftigelsen med ca. 6.000 i forhold til maj 1973 og ca. 1.500 i forhold til oktober 1973. Dette tyder på, at en del af den arbejdskraft, der indtil nu er blevet frigjort i andre sektorer, har fundet vej over i den mere eksportrettede jern- og metalindustri. Denne branche har netop gennem en række år påpeget, at arbejdskraftmangel var den alvorligste hindring for fortsat ekspansion.

Det kan tilføjes, at de netop offentliggjorte tal for industriens beskæftigelse i juli 1974 viser nedgang til 420.600. Der er normalt en sæsonbetinget nedgang på grund af ferie fra juni til juli, men nedgangen i 1974 er en del større end normalt.

3. Den økonomiske udvikling i bygge- og anlægssektoren.

Det er gennem flere år — senest i PPII — blevet påpeget, at skulle Danmark opnå en varig og stabil opretning af betalingsbalancen, måtte der overføres produktionsressourcer fra de to store indenlandske sektorer, bygge- og anlægssektoren, samt den offentlige sektor.

Efter et rekordstort byggeri i 1973 er der

nu sket en meget kraftig opbremsning i første del af 1974. Et politisk forlig i foråret 1974 sigtede mod at stabilisere byggeriet på en årlig produktion på ca. 40.000 boliger.

Opbremsningen har imidlertid været så kraftig, at det fastsatte antal ikke kan nås i 1974. I 1973 påbegyndtes omkring 50.400 boliger, heraf 28.600 i første halvår. I første halvår 1974 er påbegyndt 16.225 boliger. Det skønnede antal igangsættelser i hele 1974 kommer næppe op på mere end 33.000 lejligheder.

Derimod har det påbegyndte erhvervsbyggeri i første halvår 1974 været nogenlunde på højde med tilsvarende periode 1973. Det samlede etageareal under opførelse i hele landet er herefter pr. 1. juli 1974 opgjort til 14,0 mill. m² mod 15,6 mill. m² pr. 1. juli 1973. For så vidt angår boliger, var der i år pr. 1. juli 1974 52.343 lejligheder under opførelse mod 68.326 1. juli 1973.

Den faldende produktion har givet sig udslag i frigørelse af en del arbejdskraft især ved nybyggeri. Her var der pr. 15. maj 1974 ca. 74.000 beskæftigede mod ca. 83.000 maj 1973. Til gengæld har der været en stigning af antallet af beskæftigede ved reparation og vedligeholdelse fra 38.000 maj 1973 til 41.000 maj 1974. De øvrige områder, dvs. især anlægssektoren, har også haft en vis tilbagegang, således at der i alt i den samlede bygge- og anlægssektor var beskæftiget ca. 164.000 i maj 1974 mod ca. 173.000 i maj 1973.

Trods ophævelse af det kommunale og statslige anlægsstop i løbet af efteråret 1974 forventes fortsat tilbagegang i bygge- og anlægssektoren såvel ifølge Danmarks Statistiks konjunkturbarometer som i henhold til Håndværksrådets aktivitetsundersøgelse. Aktivitetsundersøgelsen forudsiger en ledighed inden for sektoren på 30-40.000 ledige.

Tilbagegangen har givet sig udslag i en markant stigning i ledigheden inden for sektoren i løbet af 1974. For perioden 1. juli-11. september 1974 var ledigheden inden for byggefagenes arbejdsløshedskasse således 6,2 pct. mod 0,9 pct. i tilsvarende periode 1973. For arbejdsmændene og specialarbejderne, der også for en stor dels vedkommende er beskæftiget ved bygge- og anlægsvirksomhed, var de tilsvarende ledighedsprocenter 5,4 pct. i 1974 og 1,4 pct. i 1973.

[Arbejdsministeren.]

4. Beskæftigelse og ledighed.

Som allerede nævnt er der i løbet af 1974 sket en mærkbar svækkelse af aktiviteten

på det danske arbejdsmarked. I nedenstående tabel er vist udviklingen i beskæftigelse og ledighed for arbejdsløshedsforsikrede.

Tabel 1. Beskæftigelse og ledighed for arbejdsløshedsforsikrede.

	1973			1974		
	Beskæftigede	Ledige	Ledighedspct.	Beskæftigede	Ledige	Ledighedspct.
Januar	838	34	4,0	840	41	4,7
Februar	844	30	3,6	849	33	3,9
Marts	851	25	2,9	857	26	3,0
April	846 ¹⁾	31 ¹⁾	3,6 ¹⁾	860	26	3,0
Maj	859	14	1,6	853	26	3,0
Juni	863	10	1,2	853	28	3,2
<hr/>						
I. halvår	850	24	2,8	852	30	3,5
Juli	862	12	1,5	853	30	3,5
August	865	11	1,3	848	39	4,5
<hr/>						
Jan.-aug.	853	20	2,5	852	30	3,6
Maj-aug.	862	12	1,4	852	30	3,6
<hr/>						
Hele året	853	21	2,4	846 ²⁾	37 ²⁾	4,3 ²⁾

1) Tallene er påvirket af konflikten på arbejdsmarkedet.

2) Skønnede tal på grundlag af indberetninger fra de 14 regionale arbejdsmarkedsnævn.

Som det fremgår af tabel 1, begyndte 1974 beskæftigelsesmæssigt godt, for så vidt angår de første 3 måneder. Der er herefter indtrådt en svækkelse, der er fortsat, således at man i begyndelsen af september er nået op på en ledighedsprocent på over 5 (omkring 45.000 ledige arbejdsløshedskassemedlemmer), hvilket er helt usædvanligt for denne årstid. I 1973 var ledigheden i begyndelsen af september således 1,2 pct. Tabellens tal omfatter kun arbejdsløshedsforsikrede. På AF-kontorerne har man imidlertid samtidig konstateret et større antal *ikke-forsikrede ledige*, nemlig i begyndelsen af september over 6.000 mod sidste år under 1.000. Det samlede antal ledige er herefter over 50.000.

Den svagere beskæftigelsessituation kan ligeledes aflæses af *arbejdsformidlingsstatistikken*. Ved udgangen af august 1974 var der kun 1.989 ubesatte pladser mod 11.782 august 1973. I de første 8 måneder er der til AF nyanmeldt ca. 138.500 pladser mod ca. 174.500 pladser i samme tidsrum sidste år.

Den stigende ledighed har som nævnt i første omgang ramt byggeriet. Dette medfører stigende ledighed i byggefagene og

blandt arbejdsmændene. Men også en række industrivirksomheder er ramt, især leverandører til byggeriet. Dette behøver dog ikke at fremgå af ledighedsstatistikken, idet der en del steder produceres efter arbejdsfordelingsordninger og som regel således, at ledighedsdagene ligger uden for den officielle opgørelse af ledigheden onsdag.

Beskæftigelsestællingen i april 1974 viser stigning i arbejdsstyrken i forhold til maj 1973, nemlig fra 2.403.800 til 2.426.100, hvilket svarer til 0,9 pct.

Der er stadig størst stigning i offentlig virksomhed og liberale erhverv (4,7 pct.). Der er ligeledes stigning i transporterhverv (1,5 pct.). Der er nogenlunde stabilisering i handel og omsætning ($\div 0,1$ pct.), mens der er tilbagegang i de øvrige sektorer, mest i servicesektoren ($\div 3,0$ pct.) og bygge- og anlægssektoren ($\div 1,9$ pct.).

5. De økonomiske problemer og den økonomiske politik.

Som bekendt er det alvorligste økonomiske problem i Danmark at få balance i udenrigsøkonomien, dvs. inden for en over-

[Arbejdsministeren.]

skuelig årrække at få ligevægt eller overskud på betalingsbalancen. Tillige med betalingsbalanceproblemet er der inflationsproblemet, der er særlig påtrængende i Danmark. Omkostningsstigningerne er større i Danmark end hos de fleste af samhandelspartnerne og udgør derfor en trussel mod konkurrenceevnen og mulighederne for at rette op på betalingsbalancen.

Regeringen har derfor gennemført en række økonomisk-politiske foranstaltninger. Der blev tidligere i år indgået et økonomisk forlig mellem regeringen, socialdemokratiet, centrum-demokraterne og kristeligt folkeparti. Forliget indeholdt tre hovedelementer. For det første skulle dyrtidsportioner udløst af januarpristallet komme til udbetaling som normalt. Som kompensation til arbejdsgiverne skulle der fra staten gives en omkostningsdæmpende ydelse, hovedsageligt i de såkaldte produktive erhverv. For det andet skal der til efteråret som forbrugsbegrænsende middel opkræves en bunden opsparing på i alt ca. 1 mia kr. For det tredje blev der vedtaget besparelser af en størrelsesorden på ca. 1,5 mia kr.

Den meget store merimport i årets første måneder har imidlertid medført, at regeringen har ønsket at stramme de forbrugsbegrænsende indgreb. Som første led i en trefløjet plan har regeringen derfor som et såkaldt valutaværn ønsket en række vareafgifter forøjet. Det drejer sig om de såkaldte giftskatter, dvs. afgifter på cigaretter, øl, vin og spiritus, registreringsafgifter på nye biler, vægtafgiften på biler samt forhøjelse af afgifterne på en række såkaldt hårde hvidevarer. Derimod faldt af beskæftigelsesmæssige grunde forslaget om forhøjede afgifter på radio, tv og lystbåde væk. De fleste af disse afgifter, der er blevet vedtaget med samtlige borgerlige partiers stemmer, skal falde væk ved udgangen af dette år.

Som andet led i planen skal der ske en kraftig nedsættelse af direkte personlige statsskatter fra 1. januar 1975. Dette er et forsøg på at øge arbejdsindsatsen gennem en reduktion af marginalbeskatningen. Regeringen havde oprindeligt foreslået indkomstskattelettelser på ca. 10 mia kr., der skulle finansieres af offentlige besparelser samt en momsforhøjelse. Ved et forlig mellem seks af folketingets partier er der imidlertid blevet

vedtaget skattelettelser på ca. 7 mia kr. Disse finansieres udelukkende ved offentlige besparelser og uden momsforhøjelse.

Tredje led i planen er offentlige besparelser, der efter det indgåede skatteforlig vil være af størrelsesordenen ca. 7 mia kr. i finansåret 1975-76. En del af besparelserne har dog karakter af forhøjede takster og afgifter for forskellige offentlige ydelser samt overflytning af nogle statsudgifter til kommunal regie.

6. PP II.

Ovennævnte foranstaltninger er til dels kortsigtede. De mere langsigtede problemer og foranstaltninger diskuteres i den såkaldte PPII, „Perspektivplan-redegørelse 1972-87“.

Det er resultatet af et udredningsarbejde, der er foretaget af repræsentanter for en række ministerier og af erhvervenes organisationer. Redegørelsen er en fortsættelse af den første perspektivplan-redegørelse fra marts 1971 — PP I — der primært beskæftigede sig med den offentlige sektors vækst og betydningen heraf for den samlede økonomi. PP II tager sigte på at give en vurdering af udviklingstendenserne og udviklingsmulighederne på et bredere grundlag. Der er foretaget en mere indgående analyse af forholdene i de private erhverv og dermed af de samlede produktions- og forbrugsmuligheder i det danske samfund. Den offentlige sektors vækst er behandlet som et led i den totale økonomiske sammenhæng.

Det er som en generel forudsætning for redegørelsens vurderinger lagt til grund, at der inden for en kortere årrække skal opnås ligevægt på vare- og tjenestebalancen over for udlandet, og at der i de følgende år efterhånden tilvejebringes et tilstrækkeligt stort overskud til at afvikle den oparbejdede valutagæld og muliggøre en u-landshjælp i overensstemmelse med de trufne internationale aftaler.

I redegørelsen konstateres det, at den økonomiske udgangsposition — 1973 — er præget af, at der stilles større krav om varer og tjenesteydelser fra befolkningens side, end tilgangen af varer og tjenester kan dække. Der gives en belysning af samspillet mellem husholdninger, erhverv og det offentlige. På denne baggrund gennemgås den samfundsøkonomiske udvikling og erhver-

[Arbejdsministeren.]

venes udviklingsproblemer og endelig forholdene inden for den offentlige sektor.

Hovedkonklusionen i redegørelsen er, at det skulle være muligt inden for en kortere årrække — der nævnes 1977 — at tilvejebringe den fornødne ligevægt i den danske økonomi — og dermed balance i betalingsforholdene over for udlandet — samtidig med, at der bibeholdes en høj beskæftigelse. Forudsætningen er imidlertid, at der sker en væsentlig reduktion af stigningstakten i det offentliges udgifter, at boligbyggeriet fastholdes på et noget lavere niveau end i de seneste år, at erhvervenes konkurrenceevne styrkes, og at den samlede opsparing forøges betydeligt.

Det, der ifølge redegørelsen skal sikre balancen under et fortsat højt beskæftigelsesniveau, er en øget produktion. Det skønnes — i et regneeksempel — at der skulle være mulighed for at få en vækst i den samlede produktion på godt 4 pct. om året i faste priser. For at skabe denne forøgelse i produktionen må der tilføres erhvervslivet øgede ressourcer i form af øget kapital og den fornødne arbejdskraft. Der regnes i eksemplet med, at væksten på 4 pct. skulle muliggøres ved en stigning i investeringerne i byerhvervene i perioden 1972-77 på 8 pct. om året og en stigning i landbrugets investeringer på 10 pct. om året. Der skulle ved sådanne investeringer kunne skabes forudsætninger for en stigning i arbejdsproduktiviteten på henholdsvis 5 og 6 pct. om året.

Der kan ikke som i 60'erne påregnes betydelig tilgang af ny arbejdskraft, og de nødvendige ressourcer vil ikke kunne tilføres erhvervslivet, medmindre der sker en dæmpning af væksten i det private forbrug og af aktiviteterne inden for boligsektoren og den offentlige sektor.

I lyset af dette skal man se det offentlige bygge- og anlægsstop samt de store offentlige besparelser, herunder det statslige ansættelsesstop.

Nedsættelsen af de direkte skatter er også et forsøg på at øge arbejdsudbuddet enten ved at trække flere ud på arbejdsmarkedet, det vil stort set sige hjemmearbejdende hustruer, eller ved at øge overarbejdsindsatsen.

Et led i besparelsesplanerne er også nedskæring i uddannelsesstøtten samt støtten

til det almennyttige byggeri. Hensigten er også her at frigøre ressourcer, såvel arbejdskraft som kapital, fra disse to områder.

PPIIs konklusioner og anbefalinger er imidlertid udarbejdet inden afmatningen i de internationale konjunkturer i efteråret 1973 og energikrisen og de stærkt forhøjede råvarepriser.

Disse faktorer nødvendiggør *modifikationer til PPIIs konklusioner*. Det kan således formentlig knibe med at opnå ligevægt i udenrigsøkonomien allerede i 1977. Ligeledes må af hensyn til beskæftigelsen overflytningen af ressourcer måske foregå i et langsommere tempo. Endelig må hensynet til konkurrenceevnen over for udlandet medføre, at der ikke kommer stærke indenlandske omkostningsstigninger oven i de fra udlandet kommende.

Interessen for en såkaldt indkomstpolitisk helhedsløsning med tilbageholdenhed i pengelønsstigningen som et af elementerne er derfor stærkt voksende såvel hos de politiske partier som hos arbejdsmarkedets parter.

7. *Beskæftigelsesmæssige foranstaltninger.*

Som allerede nævnt er forventningerne ifølge Danmarks Statistiks konjunkturbarometer ikke særlig optimistiske for resten af året. De *udenlandske* konjunkturer er stadig vigende i en række lande, selvom vigtige aftagerlande som Sverige og Norge er inde i en vækstperiode. Internationale konjunkturoversigter fra henholdsvis OECD og EF har dog relativt optimistiske undertoner med mulighed for fornyet økonomisk fremgang i løbet af 1975. Dette vil dog næppe have afgørende betydning for Danmark før sidst på året 1975. De *indenlandske* forhold er præget af byggeriets fortsatte tilbagegang, den tvungne opsparing, restriktive offentlige budgetter og trods en mindre lempelse en fortsat stram kreditgivning.

Regeringen har derfor til *imødegæelse af beskæftigelsesvanskelighederne udarbejdet et 15-punktsprogram*. Programmet indeholder for det første en række *kreditpolitiske foranstaltninger* med sigte på fremme af investeringer og eksport. F. eks. vil udlånsloftet i banker og sparekasser blive forhøjet med 3 pct., hvilket svarer til ca. 2 mia kr. Det kan i denne forbindelse nævnes, at nogle store industriforetagender har givet udtryk for, at

[Arbejdsministeren.]

en række eksportordrer er gået tabt på grund af, at virksomhederne ikke har kunnet tilbyde samme gunstige kreditbetingelser som udenlandske konkurrenter.

Herudover er der en række punkter med virkning inden for *byggeriet*. Det drejer sig bl. a. om frigivelse af midler fra Grundejernes Investeringsfond til moderniserings- og reparationsarbejder og energibesparende isoleringsarbejde i den offentlige bygningsmasse. Det offentlige bygge- og anlægsstop og den kvantitative regulering af boligbyggeri og sommerhuse m. v. er eller vil blive ophævet i løbet af efteråret.

Endvidere vil kommuner med særlige beskæftigelsesmæssige vanskeligheder kunne få udvidet deres investeringsramme. Afgørelsen heraf skulle afvente indberetninger fra de 14 regionale arbejdsmarkedsnævne, som blev anmodet om inden 4. september at give en *vurdering af beskæftigelsessituationen* og udsigterne for beskæftigelsen i den kommende periode. Det er i øvrigt regeringens hensigt fremover at indsamle sådanne vurderinger hvert kvartal.

Arbejdsmarkedsnævnene har anslået ledigheden blandt de arbejdsløshedsforsikrede for oktober kvartal til 48.400 (5,8 pct.) mod 23.100 (2,8 pct.) i oktober kvartal 1973. For januar kvartal 1975 forventes gennemsnitlig 61.000 (7,3 pct.) ledige mod 32.400 (3,9 pct.) i januar kvartal 1974. De seneste ledighedsopgørelser — 4. og 11. september — på henholdsvis 5,3 og 5,6 pct. giver imidlertid grund til at frygte, at ledigheden vil blive højere end skønnet af arbejdsmarkedsnævnene. Den skønnede stigning er forholdsvis svag i hovedstadsområdet. Inden for det øvrige land er der en særlig stærk relativ stigning i Ringkøbing amt.

Af den samlede skønnede ledighedsstigning på 25-29.000 falder godt 5.000 på byggefagene og 10-11.000 på arbejdsmænd og specialarbejdere.

Der er ved arbejdsmarkedsnævnenes vurderinger forsøgt taget hensyn til de beskæftigelsesmæssige virkninger af ophævelsen af såvel det kommunale som det statslige bygge- og anlægsstop. På grundlag af oplysninger indhentet fra statslige institutioner, kommuner og amtskommuner vurderes, at 25-30.000 mand vil få beskæftigelse ved bygge- og anlægsarbejder, der igangsæt-

tes inden for den offentlige sektor efter byggestoppets ophævelse. Det er dog ikke muligt at vurdere, hvor meget af denne beskæftigelse der vil være en nettoudvidelse af beskæftigelsen i den offentlige bygge- og anlægssektor, og hvor meget der blot vil forhindre yderligere afskedigelser.

Til supplerung af bygge- og anlægsstopets ophævelse har regeringen besluttet at udvide de kommunale investeringsrammer i de hårdest truede områder med ca. 200 mill. kr., hvilket skulle give beskæftigelse til ca. 3.000 mand i vinterhalvåret.

Tillige vil bevillingen til *beskæftigelsesarbejder*, især i egnsudviklingsområder med langvarigt ledige, blive forøget fra 7,7 mill. kr. til 15 mill. kr. Dette vil give beskæftigelse til yderligere ca. 300 mand.

Herudover vil den nødvendige kapacitet til dækning af behovet for *omskoling* blive sikret. Et særligt problem i denne forbindelse er, at på en række virksomheder udøves en række specielle arbejdsfunktioner af *gæstearbejdere*, idet det ikke tidligere har været muligt at besætte jobbene med dansk arbejdskraft. I en del tilfælde har arbejdsmarkedsnævnene afslået at forlænge gæstearbejdernes arbejdstilladelser pr. 1. oktober 1974, hvilket kan nægtes gæstearbejdere med mindre end 1 års ophold her i landet. Dette medfører, at en hurtig omskolingsindsats er nødvendig af hensyn til bevarelsen af produktionen og beskæftigelsen i de berørte virksomheder.

Pr. 1. marts 1975 udløber de 2-årige *overenskomster* på arbejdsmarkedet. Som allerede nævnt er der en voksende interesse for en utraditionel løsning af overenskomstforhandlingerne. Utraditionel i den forstand, at aftalerne mellem arbejdsmarkedets parter bør indgå i en *økonomisk helhedsløsning*. Der er nemlig blandt arbejdsmarkedets hovedorganisationer en forståelse af, at omkostningsstigninger i form af store pengelønsforbedringer vil være en stærk trussel mod konkurrenceevnen med udlandet og dermed mod beskæftigelsen.

Man vil derfor ikke afvise mulighederne af at holde igen på pengeindkomstudviklingen og i stedet få realforbedringer i form af skattelettelser. LO har således udarbejdet et selvstændigt skattepolitisk forslag indeholdende indkomstskattelettelser, momsforhøjelse fra 15 til 20 pct. samt offentlige bespa-

[Arbejdsministeren.]

relser. Som tidligere nævnt er der i folketinget vedtaget et skatteforslag med indkomstskattelettelser på ca. 7 mia kr. For en gennemsnitslønindtægt andrager skattelettelserne 4-6.000 kr. årligt.

Et alvorligt diskussionspunkt i en eventuel løsning vil være spørgsmålet om indførelse af en eller anden form for økonomisk demokrati, således at også lønmodtagerne får andel i en forbedret økonomisk udvikling for virksomhederne på grund af lønmæssig tilbageholdenhed hos lønmodtagerne.

LO og socialdemokratiet peger her på den tidligere socialdemokratiske regerings ØD-forslag med lønsumsafgift og en fælles lønmodtagerfond med kollektiv ejendomsret til lønmodtagerkapitalen i virksomhederne. Dette forslag har indtil nu mødt stor modstand fra det meste af erhvervslivet og de borgerlige politiske partier.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om offentlig sygesikring. (Bortfald af sygesikringsgrænsen samt indførelse af nettoafregning m. v.).

(Lovforslag nr. 19. Fremsat 10/10 74).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Inge Fischer Møller (S):

Det forslag til en ændring af den offentlige sygesikringslov, der nu skal behandles, indeholder to hovedpunkter. For det første foreslås det, at den nugældende indtægtsgrænse ophæves, samt at det skal blive valgfrit, om man vil være medlem af gruppe 1 eller af gruppe 2. For det andet foreslås det, at man indfører et begreb, der hedder nettoafregning, hvilket vil sige, at de i gruppe 2 sikrede kun betaler deres egen andel af den udgift, der nu er til henholdsvis læge, tandlæge og fysioterapeut.

Jeg skal her kun beskæftige mig med det, som har mest interesse for socialdemokratiet, nemlig spørgsmålet om indtægtsgrænsen. Dette spørgsmål om indtægtsgrænsen eller, som det også populært er kaldet, sygekassegrænsen har jo gennem de senere år været diskuteret meget indgående både af

politikere og af befolkningen. Efter de nugældende regler er man, hvis indtægten er under en vis grænse, som hovedregel henvist til én gruppe, hvorimod man, hvis indtægten overstiger denne grænse, er henvist til en anden gruppe.

Det fremsatte lovforslag bygger på et meget grundigt forarbejde og foreslår, at man opretholder de to grupper. Man vil fjerne indtægtsgrænsen og give folk mulighed for selv at vælge, hvilken gruppe de vil tilhøre. Det ligger sådan, at gruppe 1-ordningens medlemmer har vederlagsfri lægehjælp og får tilskud til tandbehandling og behandling hos en fysioterapeut. Hvis man er sikret i gruppe 2, så har man kun ret til tilskud til den omhandlede behandling. Den foreslåede ændring går altså i hovedtræk kun ud på, at opdelingen i de to grupper ikke længere skal være bundet, men nu skal være valgfri.

Jeg skal ikke lægge skjul på, at socialdemokratiet mener, tiden er inde til nu at få undersøgt, om ikke opdelingen i to grupper helt kan fjernes. Vi mener, det vil være den mest retfærdige ordning. Når vi gerne vil have det undersøgt nærmere, hænger det sammen med, at den enkelte borgers valgfrihed mellem at være omfattet enten af gruppe 1 eller af gruppe 2 meget let kan føre til, at gruppe 1-ordningen vil blive betragtet som en nødløsning for samfundets dårligt stillede, mens refusionsordningerne vil blive opfattet som en ordning for de bedrestillede.

Sagt med andre ord vil vi meget gerne have undersøgt, om det er muligt at arbejde videre med den gruppe 1-ordning, vi kender i dag, dog med en vis ændring i spørgsmålet om lægevalg. I det tidligere nævnte forarbejde foreligger også nogle helt konkrete forslag, og vi er mest interesseret i ét, nemlig det forslag, der går ud på, at lægebetjening ved almindelig praktiserende læge skal gælde for hele befolkningen under en gruppe 1-ordning. Nu ved jeg godt, at socialministeren måske vil sige, at de nugældende regler ikke fungerer alt for godt. Hertil vil jeg svare, at det er vi også godt klar over i socialdemokratiet, og vi har derfor foreslået, at der skal ske en ændring vedrørende lægevalg.

Jeg vil gerne komme med noget positivt nu og sige, at man kunne jo pille lidt ved spørgsmålet omkring 1 års grænsen, der er